

NESTNIK

Letnik XX.

Celovec, petek, 29. oktober 1965

Štev. 44 (1222)

OB SVETOVNEM DNEVU
VARČEVANJA:

Kdor varčuje — blagostanje obvaruje

S tem geslom se Zveza slovenskih zadržav z včlanjenimi Hranilnicami in posojilnicami obrača ob letošnjem Svetovnem dnevu varčevanja na vse koroške Slovence in jih poziva, naj svoje denarje nalagajo pri domačih kreditnih ustanovah.

Namen in pomen varčevanja je splošno znan ter razširjen po vsem svetu. Brez varčevanja si ni mogoče predstavljati blagostanja in gospodarskega napredka, ne v dobi splošne konjunkturo, še manj v časih gospodarske krize. Le kdor bo varčno gospodaril v dobrih letih, bo lahko gradil na solidnih temeljih tudi v slabih trenutkih. To velja za države in narode prav tako, kot velja za vsakega posameznika. Še prav posebno pa velja to v razmerah, v katerih živimo koroški Slovenci, ki nikakor nismo bili obdarjeni z bogastvom, marveč nasprotno je vsa naša zgodovina ena sama dolga veriga krivic, zapostavljanja in diskriminacij. Ta naša zgodovina se najbolj zrcali v našem ozemlju, ki so ga morali celo na uradnem mestu priznati za gospodarsko nerazvito in zaostalo.

Ni naključje, da je bila prva kmečka kreditna zadruga v Avstriji ustanovljena prav na našem ozemlju. Naše ljudstvo je že pred dolgimi desetletji po sili razmer moralo spoznati, da je njegova bodočnost le v samopomoči: imeli bomo samo toliko, koliko bomo sami ustvarili. Kakor je to spoznanje veljalo pred sto leti, tako ima svojo veljavnost tudi danes. Ne moremo namreč mimo dejstva, da koroški Slovenci še vedno veljamo za drugorazredne državljane; ta nedemokratska klasifikacija se posebno očitno in dosledno prakticira zlasti na gospodarskem področju.

Zato bi bilo kratkovidno in naravnost usodno, če bi hoteli čakati na to, da nam bodo drugi pomagali. Kakor je bila v preteklosti, tako je danes in bo tudi jutri samopomoč tista edina sila, ki more zagotoviti obstoj in razvoj slovenskega ljudstva na Koroškem. Naše zadrugištvost, v času ene same generacije že dvakrat izropano in obsojeno na smrt, se tudi v svoji tretji življenjski dobi kljub velikim težavam in oviram sicer počasi vendar vztrajno razvija v hrbtenico gospodarske dejavnosti našega človeka. Dolžnost vsakega od nas je, da pri tem razvoju sodeluje z vsemi močmi, zavedajoč se, da bodo vsi korist tako posamezniku kakor tudi narodni skupnosti.

Vsi želimo, da bi danes živeli dobro, jutri pa še bolj. Toda ne pozabimo, da vodi do uresničitve teh želja samo ena pot — pot varčevanja. Danes, ko nam gre razmeroma dobro, je namreč čas in priložnost, da poskrbimo za jutrišnji dan. Zato danes, ko se naše Hranilnice in posojilnice ob Svetovnem dnevu varčevanja spet obračajo na nas, ne preslišimo njihovega poziva:

KDOR VARČUJE —
BLAGOSTANJE OBVARUJE!

Vladna koalicija doživela polom

Avstrija je minuli teden doživela dogodek, ki je precej redek pojav v povojni zgodovini naše države: vlada je podala ostavko, ker se ni mogla sporazumeti o državnem proračunu za prihodnje leto. Zvezni prezident je vzel ostavko na znanje ter dosedanjim vladim poveril začasno vodenje poslov do prihodnjih volitev.

Da bodo letošnja proračunska pogajanja posebno trda, je bilo znano že od vsega začetka. Vendar je prvotno še prevladovalo mnenje, da bo vsaj v zadnjem trenutku možno doseči kompromisno rešitev, kot se je to že večkrat zgodilo. Odkar pa se je OVP vrnila s svojega klavzurnega posvetovanja na Semmeringu, je postalo jasno, da se je vladna koalicija znašla v krizi, iz katere jo more rešiti le popolna kapitulacija ene stranke

pred drugo. Socialisti na tako kapitulacijo seveda niso mogli pristati in so prav tako odločno vztrajali pri svojem stališču, da proračun ne sme izzvati nadaljnje obremenitve širokih plasti prebivalstva, kot bi bil to primer, če bi obvladalo stališče OVP.

Naj bodo vzroki za neuspeh proračunskih pogajanj kakršnikoli, dejstvo je, da določeni krogi v OVP že dalj časa stremijo za predčasnim razpisom novih volitev, ker so prepričani, da bo OVP dosegla absolutno večino v parlamentu. Pogajanja o proračunu so bila torej dobrodošla priložnost.

Kdaj bodo nove volitve, še ni znano, ker so stališča obeh vladnih strank tudi v tem vprašanju zelo različna in se doslej še nista mogli sporazumeti.

Širom po svetu proslave 20-letnice OZN

V malem, velikem in največjem okviru smo zadnje nedeljo širom po svetu obhajali Dan združenih narodov, ki je bil letos še posebno slovesen, posvečen 20-letnici Organizacije združenih narodov. Od majhnih krajevnih prireditev mimo velikih državnih slavnosti do mednarodne proslave na sedežu OZN je segal okvir tega praznovanja. Ljudje vseh narodnosti, ras in jezikov so slavili veliko svetovno organizacijo, v kateri vidijo jamstvo svobode, varnosti in enakopravnega sodelovanja, v kateri priznavajo in spoštujejo silo, ki bo ob podpori vseh držav lahko uspešno igrala pomembno vlogo v premagovanju kriz, iskanju miroljubnih rešitev in preprečevanju vojne nevarnosti.

Generalni sekretar OZN U Tant je ob letošnjem Dnevu združenih narodov objavil posebno poslanico, v kateri je med drugim poudaril: Če je bilo kdaj v človeški zgodovini razdobje, ko se je moralo človeku zdeti neznosno živeti v vojni nevarnosti in ko je imel sredstva, da to

nevarnost zatre in da razvije blaginjo človeštva na vsem svetu, potem preživljamo tako obdobje zdaj. Še vedno pa nam grozi smrtna in resnična nevarnost. Grozeče se poveča vsakokrat, kadar večje število nas, spodbodenih iz nagibov kratkovidne koristi, fanatizma ali ozkega nacionalizma, zanemari nujno potrebo, da merimo naše odločitve in dejanja glede na blagor vsega človeštva. Vendar pa sem prepričan, da se čedalje bolj zavedamo potrebe po usklajevanju naših misli in dejanj. Na svetu narašča strah pred vojno in se širi mržnja do vojne; deloma je razlog za to nova rušilna moč orožja, deloma pa tudi moralna obsodba nasilja. Med nami vlada splošno soglasje, vsaj v načelu, da se ne dopustna dominacija kakšne dežele ali skupine dežel nad drugo in da sta medsebojna pomoč in sodelovanje najboljši temelj za odnose med deželami. Imamo možnosti, da zboljšamo življenjsko raven in razmere z med-

narodnim sodelovanjem, ki je velika spodbuda za mir.

Danes — je ob koncu naglasil U Tant — ko stopa OZN v tretje desetletje svojega življenja, se zdi jasno, da nevarnosti na svetu, pa naj bodo še tako velike, niso večje od možnosti, ki se nam ponujajo. Te možnosti morajo brez odlašanja izkoristiti vlade, organizacije kakor tudi posamezniki, ker je pri ustvarjanju in krepitevi miru potrebno sleherni pozitivno prizadevanje.

V Celovcu je bila proslava 20-letnice OZN minulo soboto, ko se je v veliki dvorani Doma glasbe odvijal konkreten primer mednarodnega sodelovanja. Kulturni del prireditve je namreč obsegal prispevke Avstrije, Italije, Jugoslavije, Francije, Amerike, Velike Britanije in Sovjetske zveze in tako manifestiral željo po mirnem sožitju ljudi različnih narodnosti, jezikov in ras v duhu medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

Slavnostni govor je imel deželni glavar Sima, ki je najprej poudaril pomen Združenih narodov, v katerih članstvo spada tudi Avstrija, odkar je pred desetimi leti dosegla svojo neodvisnost. V okviru te velike skupnosti tudi naša domovina kot nevtralna država lahko izpolnjuje važno poslanstvo — biti posrednik med Vzhodom in Zahodom. »V našem mišljenju in dejanju moramo spoštovati narodnostne in človeške posebnosti, odstranjevati moramo pregrade sovraštva ter naše skupno

hotenje povezovati z večnimi dobrinami človeške svobode in dostojanstva. Na Koroškem, stikališču treh kulturnih krogov, pa je posebno važno prijateljstvo med sosednimi narodi, kajti s tem najbolj prispevamo k mirnemu sožitju.«

Združeni narodi potrebni za ohranitev miru

Ob 20-letnici OZN je podal posebno izjavo tudi predsednik SFR Jugoslavije Tito, ki je med drugim poudaril:

Ne glede na obstoječe slabosti so se Združeni narodi nedvomno razvili v nujno potreben in nezamenljiv instrument miroljubnega mednarodnega sodelovanja. Težko bi našli odgovornega državnika, ki bi zanikal, da je v naši dobi dinamičnih in zamotanih dogajanj svetu potreben takšen forum, v katerem se vse dežele in narodi lahko aktivno in enakopravno zavzemajo za urejanje razmer v mednarodnih odnosih in razreševanje akutnih svetovnih problemov. V Organizaciji združenih narodov vidijo vse dežele, predvsem pa novoosvojene in male, poročstvo svoje neodvisnosti in varnosti, organ enakopravnega sodelovanja, ki so nanj zdaj neogibno navezane vse dežele in narodi.

Italijanski socialisti za enakopravnost Slovencev

Na nedavnem kongresu tržaške federacije Socialistične stranke Italije je tajnik Arnaldo Pittoni govoril tudi o vprašanju slovenske manjšine v Italiji. Poudaril je, da je vključitvi socialistov v vlado levega centra in v krajevne forume nastal nov položaj, »ki je odprl možnosti za urejanje odnosov s slovensko manjšino, kateri je treba zagotoviti svoboden razvoj njene gospodarske in kulturne dejavnosti«. Na tem področju je bilo do zdaj še marsikaj storjenega, je dejal tajnik tržaške federacije PSI, »toda treba bo storili še precej, da bo dokončno zagotovljena enakopravnost slovenske manjšine«.

Glede sodelovanja stranke v vladi so se na kongresu izoblikovala različna stališča. Večina v tem sodelovanju ne vidi posebnih korist, pač pa zelo pozitivno ocenjuje koalicijo levega centra v krajevnih organih oblasti, medtem ko drugi poudarjajo nujnost sodelovanja tudi v državnem merilu.

Javnost vedno bolj zaskrbljena zaradi nerazumljivih razsodb sodišč

Le malo po nerazumljivi razsodbi poročnega sodišča v Grazu proti skupini južnotirolskih atentatorjev in njihovih pomočnikov se je v ponedeljek končal na Dunaju proces proti 25-letnemu študentu Kümelu, ki je bil obtožen, da je letos marca pri demonstracijah na Dunaju 67-letnega upokojenca Kirchwegerja tako nevarno poškodoval, da je le-ta na posledicah umrl. Čeprav je bila krivda Kümela nedvoumno dokazana, ga je sodišče obsodilo samo na 10 mesecev zapora, ker je baje ravnal iz »silobrana«.

Javnost je ob takih razsodbah vedno bolj zaskrbljena. Kakor je bila razsodba v Grazu splošno ocenjena kot »pobuda za nadaljnje rovarjenje ekstremističnih krogov«, tako javnost tudi v odločitvi dunajskega sodišča vidi nevarnost, da bodo neonacistični elementi le še povečali svojo dejavnost proti demokraciji v Avstriji.

Svojo razsodbo je sodišče utemeljilo s tem, da je bil na tragičnem dogodku »objektivno« sokriv tudi Kirchweger. Vsekakor čudno stališče avstrijskega sodišča, če pomislimo, da je ta »krivda« obstojala v tem, da se je Kirchweger udeležil protestne demonstracije proti pojavom rasizma in neonacizma v naši državi. Ni težko uganiti, kakšne zaključke bodo na tej podlagi napravili sovražniki demokracije.

S POSVETOVANJA NAŠIH HRANILNICAŖEV IN POSOJILNICAŖEV:

Več novega duha v našo gospodarsko miselnost

„Kdor varčuje, blagostanje obvaruje“ je geslo, ki ga te dni beremo na lepkih pred našimi hranilnicami in posojilnicami ter po krajih od Zilje do konca Podjune. Ta lepak, ki so ga naše hranilnice in posojilnice izobesile za „Mednarodni dan varčevanja“, ki ga danes obhajamo, nas vzpodbuja k zavesti, ki bi je moralo biti med nami več.

Pod taistim geslom pa so se v forek v Celovcu zbrali vodilni odborniki in poslovodje naših hranilnic in posojilnic na svoj delovni sestanek, ki ga imajo vsako leto pred „Dnevom varčevanja“. Pod predsedstvom predsednika Zveze slovenskih zadrug v Celovcu Florijana Lapuscha, poslevoedečega podpredsednika dr. Mirta Zwitterja in glavnega revizorja dipl. trg. Andreja Miloniga so se najprej lotili pregleda poslovanja in problemov naših denarnih zavodov, nakar so začrtali smernice za njihov nadaljnji razvoj.

Posvetovanje je potekalo v ugotavljanju treh bistvenih značilnosti razvoja našega kreditnega združništva:

■ Kakor v prvih dveh obdobjih se naše kreditno in denarno združništvo tudi po letu 1945 iz popolne oropanosti že tretjič razvija v vse pomembnejši faktor naše gospodarske samopomoči, da se izkoplje iz gospodarske zaostalosti, v katero so nas pahili režimi preteklosti.

■ Naše denarno združništvo stoji sredi reševanja perečih in tudi težkih nalog, ki jih pred njega postavlja tako razvoj industrijske družbe, kot pa zadnja leta vedno naglejše spreminjanje gospodarske in socialne strukture prebivalstva naših krajev, ko število kmečkih ljudi nezadržno pada, število delavcev in nameščencev ter obrtnikov in trgovcev pa se večja.

■ Sistem denarnega poslovanja v naši državi — tako državnega kot privalnega — odlučuje naše prebivalstvo od domačih denarnih zavodov naše gospodarske samopomoči, ker ne dopušča, da bi bile naše hranilnice in posojilnice deležne iste javne iniciative, kakor so je s pomočjo ERP- in AIK-kreditov ter drugih akcij pocenjenih kreditov deležni drugi denarni zavodi v deželi in državi.

Gledano po možnostih gospodarskega uveljavljanja je torej naše denarno združništvo v dokaj neugodnejšem položaju, kakor je drugo denarno združništvo in kreditni zavodi v državi. Po eni strani potreba po kreditih med našim prebivalstvom, ki se izkopava iz gospodarske zaostalosti, narašča, po drugi pa je zadoščanje tem potrebam zavrtlo, ker našim hranilnicam in posojilnicam ter njihovi Zvezi država s svojimi

iniciativnimi ukrepi za pocenitev raznih kreditov ne nudi možnosti za razvoj sorazmerno podobnega denarnega prometa, kakor ga drugače denarnim zavodom nudi. Pač pa našemu denarnemu združništvu v obliki zaprte in skoraj nič obrestovane naložbe pri Avstrijski narodni banki, ki naj služi stabilizaciji vrednosti šilinga, nalaga ne le ista, marveč spričo ravnokar omenjene zapostavljenosti še večja bremena, kakor jih drugače v državi nosi kreditni sektor. K tej zapostavljenosti pa se pridružujejo še prepovedi ustanavljanja novih poslovalnic naših hranilnic in posojilnic po naših krajih, medtem ko se drugi zavodi tod okoli lahko širijo, kakor jim je ljubo.

Če po vsem tem iz leta v leto ugotavljamo, da promet po naših hranilnicah in posojilnicah narašča in če le-te prihajajo vse bolj na dnevno in sodobno poslovanje, potem vidimo, da nam država ne nudi pomoči in da je ta razvoj v največji meri zaslug naših prekaljenih hranilničarjev in posojilničarjev ter njihovega premišljenega in solidnega poslovanja. Premišljeno in solidno je njihovo poslovanje zlasti na področju kreditov, ko zahtevajo samo takomenovane „bruto“-obresti in posojilojemalcev ne varajo z na videz nizkimi „neto“-obrestmi, ki pa so po raznih avtomatičnih „pribitkih“ in re-

zijskih prispevkih“ na vse zadnje tudi za polovico višje od obresti naših hranilnic in posojilnic. Vrsta posojilojemalcev je to razliko v prid našega denarnega združništva že spoznala.

Toda ob „Dnevnu varčevanja“ je treba opozoriti tudi na drugo plat zvona te naše gospodarske samopomoči. Spodobnost naših hranilnic za dajanje kreditov narašča z naraščanjem njihovega deležnega kapitala, vlog, ki jih prevzemajo in tekočih računov, ki jih za svoje člane upravljajo, vseeno ali so to kmetje, obrtniki in trgovci ali pa delavci, nameščenci in samostojni poklici. „Kdor varčuje, blagostanje obvaruje“, je druga plat zvona, ki nas danes in v prihodnje vabi, da se zavemo in da utrdimo spoznanje, da velja tudi danes, jutri in v bodoče, kar je veljalo v preteklosti: Slovinci bomo v družbi naše države veljali toliko, kolikor bomo kot skupnost gospodarsko močni. Le v naši gospodarsko strnjeni in močni skupnosti sta zagotovljeni tudi moč in veljava vsakega člana naše narodne skupnosti: kmeta, delavca, obrtnika, trgovca in intelektualca, zlasti pa naše mladine. Vsi moramo varčevati, ker se hočemo vsi gospodarsko razvijati in kovati bodočnost večje samozvesti in neodvisnosti, kot smo jo živeli v preteklosti.

Razvoj industrijske družbe je tudi nam prinesel nov čas. Ta čas pa zahteva novega duha v naši gospodarski miselnosti. Mi se ga moramo nagleje oprijemati in si njegove zapovedi in pridobitve bolj korajžno osvajati, vsi, tako odborniki in člani naših hranilnic in posojilnic, kot vsi, ki se iz spoznanja potrebe naše gospodarske samopomoči na njihovo pot podajamo. To je bistvena in morebiti najvažnejša ugotovitev posvetovanja naših hranilničarjev in posojilničarjev za letošnji „Mednarodni dan varčevanja“.

NADALJNI PRIMERI PRIJATELSKEGA SODELOVANJA:

Obmejne pokrajine Jugoslavije in Avstrije imajo skupne turistične interese

V minulem tednu je prišlo do dveh nadaljnjih primerov prijateljskega sodelovanja med Slovenijo in Avstrijo. V Mariboru so se sestali predstavniki turističnih organizacij in gospodarskih zbornic Slovenije in Avstrije, v Luciji pri Kopru pa komisija za izvajanje sporazuma o cestnem, potniškem in turističnem prometu ter o tarifnih vprašanjih med obema deželama. Ta komisija je zlasti razpravljala o nedavnem sporazumu za prihodnjo turistično sezono.

Na sestanku v Mariboru so predstavniki obeh dežel ugotovili, da turistični promet med Jugoslavijo in Avstrijo narašča. Zato je bilo s avstrijske strani ponovno zagotovljeno, da bo čimprej zboljšana in urejena cesta do Ljubljanskega predora in modernizirana cesta Holmec—Pliberk. Predstavniki Slovenije pa so obljubili, da bodo zlasti uredili cestne odseke Poljana—Holmec in Dravograd—Vič. Obojestransko je bila poudarjena tudi potreba ureditve cestne povezave na novem mejnem prehodu v maloobmejnem prometu na Pavličevem sedlu, ki je bil sklenjen od komisije za maloobmejni promet in ki ustvarja najbližnjo zvezo med Koroško ter Logarsko in Savinjsko dolino.

Spričo naraščajočega turističnega prometa med obema deželama je bilo na sestanku v Mariboru načeto tudi vprašanje uvedbe nadaljnjih rednih in sezonskih avtobusnih prog med Koroško in Štajersko na eni in med Slovenijo na drugi strani. Poleg tega je bila dana pobuda za uvedbo tranzitnega vlaka od Jesenice preko Koroške do Maribora. Do dogovora je tudi prišlo o nadaljnji izmenjavi gostov ter turističnih in gostinskih delavcev.

Zanimiva je bila razprava o skupnih propagandnih akcijah. Predstavniki Slovenije

so na tem področju predlagali, naj bi sedna obmejna področja po zgledu Radovljice, Jesenice, Trbiža in Beljaka pripravila skupni turistični prospekt, avstrijski predstavniki pa so predlagali, naj bi Jugoslavija in Avstrija izdali skupen turistični prospekt širšega obsega, ki bi prikazal obe državi kot tranzitni turistični območji med vzhodom in zahodom.

Lep prispevek za razvoj turizma je bil tudi dogovor o izmenjavi poročil o snežnih razmerah in stanju cest v Sloveniji in na Koroškem.

Izdatna sredstva za pospeševanje gospodarstva

Vlada posveča pospeševanju gozdarstva zelo veliko pozornost in je na tem področju zelo iniciativna. Lani je v te namene dala na razpolago 44,7 milijona šilingov. S pomočjo tega zneska so lastniki gozda lani zgradili 814 kilometrov gozdnih cest in poti, na novo zasadili 4813 ha gozda ter obnovili nadaljnjih 2788 ha gozdne površine. V sklopu tega pospeševanja so bili s pomočjo države podvzeti razni gojitveni ukrepi na nadaljnjih 30.000 hektarjih gozdne površine, za zaščito mladih sestojev pred divjačino in živino pa je bilo zgrajenih 96 km ograj. Skupno so vsi ti ukrepi lani stali nad 127 milijonov šilingov, kar pomeni, da so v te ukrepe lastniki gozdov lani investirali 83 milijonov šilingov.

Prijateljsko sodelovanje tudi med Grazom in Mariborom

Za večdnevni obiskom v Sloveniji, ki ga je pred kratkim opravil tudi štajerski deželni glavar Josef Krainer, je minuli petek 35 članov občinskega sveta štajerskega glavnega mesta Graza bivalo na enodnevnem obisku v Mariboru. Ob priložnosti svojega obiska so si graški mestni očetje ogledali stanovanjska naselja ob Gosposvetski in Ljubljanski cesti, gradbišče elektrarne Srednja Drava, srednjo in višjo tehnično šolo, srednjo medicinsko šolo in višjo stomatološko šolo, modno hišo na Partizanski cesti in samopostrežno restavracijo Center.

Na skupnem kosilu v hotelu Belevue je goste iz Graza pozdravila predsednica mestnega sveta Maribor Vera Kolarčič. V svojem nagovoru je izrazila prepričanje, da bo ta obisk še poglobil prijateljsko sodelovanje med obema mestoma. Pri tem je ponovila besede štajerskega deželnega glavarja, ki je dejal, da so odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo tako dobri, da verjetno v nobenem trenutku nismo živeli ob meji v tako ugodni atmosferi, kot sedaj. S tem pa se ustvarjajo novi pogoji nadaljnjih oblik prijateljskega sodelovanja.

Graški župan ing. Gustav Scherbaum

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Zunanji minister dr. Kreisky je med svojim obiskom v Ameriki imel tiskovno konferenco v Washingtonu, kjer je apeliral na italijansko vlado, naj bo širokogrudna v južnoitalijanski vprašanju in naj prizna nemško govoreči manjšini polno avtonomijo. Dejal je, da je že prežgodaj govoriti o bližnji rešitvi tega problema, ker je odprtih še več važnih vprašanj, „s katerimi se bomo morali bolj intenzivno baviti, kajli mislim, da zavlačevanje v manjšinskih problemih lahko postane nevarno“. [Tega mnenja smo tudi koroški Slovenci, zato pričakujemo, da bo „širokogrudna“ tudi avstrijska vlada pri reševanju že odprtih manjšinskih vprašanj v lastni državi].

MOSKVA. — V zvezi z letošnjo 48. obletnico Oktobrske revolucije je vodstvo sovjetske KP objavilo 112 gesel, v katerih so izraženi pogledi najvišjega partijskega vodstva na glavne probleme notranje in zunanje politike. Vodstvo sovjetske partije poziva socialistične dežele, narode, ki bojujejo narodnoosvobodilni boj, in delovne ljudi vsega sveta, naj združijo svoja prizadevanja v boj proti imperializmu in kolonializmu, za nacionalno osvoboditev, mir, demokracijo in socializem. „Narodi sveta naj se borijo za popolno odpravo kolonialnega suženjstva, kakor tudi proti vsem oblikam odvisnosti od imperializma ter proti rasnemu zatiranju. Razkrinkavajo naj poskuse imperialističnih vojnih hujskačev, krepijo naj boj za splošno in popolno razorožitev, za prepoved jedrskega orožja, za prenehanje oboroževalnega tekmovanja in za krepitev svetovnega mira.“

TRST. — Pri Sv. Ivanu v Trstu so minulo soboto odprli novo šolsko poslopje slovenske srednje šole, v katerem bosta imela svoje prostore tudi slovenski licej in trgovska akademija. Otvoritvene slavnosti so se udeležili tudi visoki predstavniki italijanskih oblasti. Novo šolsko poslopje meri okoli 1200 kvadratnih metrov, gradbeni stroški pa so znašali 210 milijonov lir.

WASHINGTON. — Poročno sodišče v Hayneville [v ameriški državi Alabama] je opustilo pripadnika zločinske teroristične organizacije Ku-Klux-Klana Wilkina, ki je bil obtožen, da je umoril Violo Luzzo, katere je aktivno sodelovala v gibanju za enake državljanske pravice. Čeprav je bila krivda obtoženca nespodobno dokazana, je sodišče, sestavljeno iz sedmi belcev, izreko opustilo razsodbo. Vredilni ameriški listi so to razsodbo ocenili kot norčevanje iz sodišča in pravice. Kako daleč sega enakopravnost ameriških črncev, kaže tudi dejstvo, da v okrožju, kjer je bila ta obravnavana, še nikdar noben črnc ne bil član porote, čeprav je 80 odstotkov tamkajšnjega prebivalstva črncev.

ATENE. — V Grčiji je trenutno v teku obširno zasledovanje naprednih organizacij in njihovih članov. Tekom nekaj dni je atenska policija že v drugič aratrala večjo skupino članov levičarske mladinske organizacije „Lambrakis“, katere obtožujejo na podlagi zakona o varnosti dežele, ki ga je sklenila še Karanalisova vlada leta 1962. Ta zakon prepoveduje med drugim prepevanje „komunističnih“ pesmi iz časov osvobodilnega boja grškega ljudstva.

TRST. — Videmska nadškofija je pred kratkim izdala odredbo, po kateri bodo dovoljeni obredi v slovenščini v vseh farah nadškofije, kjer prebivajo Slovenci. S tem so beneški Slovenci zabeležili prvi uspeh v svoji dolgoletni borbi za enakopravnost. Dostojne cerkvene oblasti namreč slovenskim duhovnikom niso dovoljevale opravljati cerkvene obrede v jeziku svojih farnovan. Slovenski duhovniki so proti tej diskriminaciji vložili ostro pritožbo, ki je — kakor kaže nova odredba videmske nadškofije — končno le rodila uspeh.

BONN. — Zahodnonemški list napoveduje, da bo v bližnji bodočnosti prišlo do učbuine podražitve različnega blaga široke potrošnje. Te napovedi utemeljuje s tem, da predvideva državni proračun za prihodnje leto 7 milijard mark primanjkljaja, zaradi česar bo vlada prisiljena izvesti celo vrsto podražitev. Zaradi proračuna, ki skoraj tretjino vseh izdatkov predvideva za vojaške namene, je vlada deležna ostrih kritik. Zlasti ji očitajo, da vse premalo skrbi za znanost in kulturo, hkrati pa razsipa ogromne vsote za oboroževanje.

WASHINGTON. — Pomočnik ameriškega državnega sekretarja za gospodarske zadeve Solomon je napovedal, da bo vlada sprožila v kongresu predloge o spremembi trgovinske politike do vzhodnih držav. Tudi v ameriških vladnih krogih namreč prodira spoznanje, da gospodarskih odnosov ni mogoče graditi izključno na političnih načelih. Med drugim je Solomon omenil tudi razširitev trgovine s Sovjetsko zvezo, kar bi bilo — kot je dejal — vsekakor koristno za Ameriko.

DŽAKARTA. — Po nedavnem izjalovljenem državnem udaru v Indoneziji postaja vedno bolj očitno, da ima dejanska oblast v rokah vojske, proti kateri je tudi predsednik Sukarno čedalje bolj brez moči. Najprej je bila uvedena obširna gonja proti komunistični partiji, ki so jo potem prepovedali, veliko število njenih pristavev pa zaprli. Zdej pa so na vrsti sindikati, ki jih po vsej državi preganjajo, deloma pa so jih celo že prepovedali.

CAPE KENNEDY. — Za zadnji ponedeljek so imeli v Ameriki pripravljen nov vesoljski poskus, ki naj bi bil „trikrat bolj kompliciran“ od dosedanjih ameriških vesoljskih poskusov. Kosmonavta Schirra in Stafford naj bi s ladjo „Gemini 6“ poletela v vesolje, kjer bi morala uresničiti „vesoljsko srečanje“ z drugo raketo, katere bi izstrelili v vesolje dobro uro pred njima. Priprave so bile izvedene do zadnjih podrobnosti, vendar se je poskus izjalovil že pri izstrelitvi prve rakete, tako da vesoljske ladje „Gemini 6“ potem sploh niso postali na pol okoli Zemlje.

LONDON. — Britanski zunanji minister Stewart bo prihodnji mesec obiskal Sovjetsko zvezo, kjer bo imel razgovore o raznih vprašanjih, ki se nanašajo na odnose med Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo, predvsem pa bo razpravljal s sovjetskimi voditelji o aktualnih mednarodnih problemih.

se je v svojem nagovoru najprej zahvalil za prisrčni sprejem v Mariboru, nakar je ugotovil, da so člani graškega občinskega sveta videli v Mariboru vrsto ustanov, pri katerih so ugotovili, da bodo marsikatero novost lahko uporabili tudi v Grazu. Ob koncu svojega nagovora je zaželel, da bi se dosedanje sodelovanje med obema mestoma v bodoče še bolj razvilo in utrdilo.

Več sredstev za gradnjo stanovanj

Nekatere zvezne dežele, med njimi tudi Koroška, so se na Dunaju pritožile, da dobijo premalo prispevkov iz sklada za gradnjo stanovanj in da ti prispevki ne odgovarjajo deležu na avstrijskem prebivalstvu, niti ne potrebam po novih stanovanjih.

Spričo tega je zvezna vlada ob pristanku glavnega odbora parlamenta izdala odredbo z novim ključem za razdelitev sredstev sklada za gradnjo stanovanj. Po tem ključu bo Koroška dobila 8,29 % razpoložljivih sredstev, medtem ko jih je doslej dobila le 6,55 %.

Manj kot doslej bodo teh prispevkov deležne zvezne dežele Dunaj, Salzburg in Tirolska, medtem ko bodo vse ostale deležne večjih prispevkov. Največji porast svojega deleža sta dosegli Štajerska in Koroška, prva za 1,79, druga pa za 1,64 odstotka. Deleži Zgornje Avstrijske, Gradišanske in Predarlške se niso bistveno zboljšali.

Proizvodnja krompirja nazaduje

Letos so se površine, ki so bile zasajene s krompirjem, v Zahodni Evropi ponovno zmanjšale za 5 odstotkov ali za okroglo 100.000 hektarjev. S tem je bilo letos za 18 odstotkov manj površine zasejane s krompirjem kot leta 1962. Površina pod krompirjem se je v zadnjih treh letih zmanjšala za površino, ki jo imajo pod krompirjem Italija, Belgija in Luxemburg skupno.

Zanimivo je tudi, da se je površina pod krompirjem letos zmanjšala, čeprav so lani cene jedilnega krompirja močno narasle. Letošnji pridelek krompirja v Zahodni Evropi bo po prvih ocenah za približno 7 odstotkov manjši od lanskega. Na splošno pravijo, da bo tudi hektarski donos krompirja letos slabši, kot je bil lani in v zadnjih letih. Pričakujejo, da letos panudba ne bo krila povpraševanja.

V Avstriji bo treba letos zaradi slabe letine krompirja, koruze in žita uvoziti okoli milijon ton krmnega žita, drugače utegne število prašičev nazadovati za okoli 300 tisoč.

Avstrija in njene drugojezične narodne skupine

Pod zgornjim naslovom je priredila Avstrijska liga za človečanske pravice ob koncu minulega tedna dvodnevni seminar v Škocjanu ob Klopinskem jezeru. Seminar je služil obširni razpravi o položaju in perečih problemih narodnih manjšin v naši državi ter so se ga poleg članov liginega vodstva udeležili tudi številni zastopniki koroških Slovencev ter gradiščanskih Hrvatov in Madžarov. Kot predstavnika oblasti sta bila navzoča namestnik koroškega deželne glavarja dr. Kerstnik in velikovski okrajni glavar dr. Wagner.

V uvodnih besedah sta predsednik deželne sekcije lige dvorni svetnik Pabst in generalni sekretar lige dr. Körner izrazila željo, naj bi seminar služil spoznavanju manjšinske problematike ter utrjevanju prepričanja, da smo vsi ljudje brez razlike narodnosti in jezika enakovredni in moramo zato tudi potekalo celotno delo seminarja.

Namestnik deželne glavarja dr. Kerstnik je v svojem pozdravnem govoru opozoril na dejstvo, da živita na Koroškem dva naroda, ki odločno zavračata vsak šovinizem, katerega skušajo vnašati ekstremisti, ki se iz preteklosti ničesar niso naučili in jim zato tudi mirno sožitje gre na živce. „Vendar pa ti hujšaki nimajo odziva med ljudstvom, katero hoče živeti v miru, zavedajo se, da so le toleranca in humanost mostovi, ki povezujejo narode in jezikovne skupine. Na Koroškem, kjer se stikajo trije kulturni krogi, je sožitje možno le v medsebojnem razumevanju in v razmerah, ko ima vsak posameznik možnost svobodne odločitve, ne da bi se zaradi tega moral bati krivic ali trpeti škodo.“ Izrazil je prepričanje, da bo tudi ta seminar dragocen prispevek k pomiritevni politiki, ki jo zastopa koroška deželna vlada.

Načelni referat je imel podpredsednik lige, bivši državni podtajnik prof. dr. Lugmayer, ki je govoril o „toleranci kot podlagi vsake manjšinske politike“. Dejal je,

skupin in da katerih podlagi se je potem razvila živahna diskusija. O položaju koroških Slovencev je govoril okrajni šolski nadzornik Vouk, problematiko gradiščanskih Hrvatov je nakazal okrajni šolski nadzornik Mersich, razmere, v kakršnih živijo gradiščanski Madžari, pa je orisal okrajni šolski nadzornik Tölly, medtem ko je o štajerskih Slovencih, dunajskih Čehih ter Židih in ciganih govoril generalni sekretar dr. Körner. Iz teh poročil je bilo razvidno, da se pogoji, v katerih živijo posamezne manjšine, sicer bistveno razlikujejo, vendar pa imajo vse skupno težnjo — doseči take razmere, v katerih bo zagotovljen njihov obstoj in razvoj.

Tako v poročilih kot še posebno v diskusiji je prevladovalo mnenje, da Avstrija pri zaščiti svojih manjšin še daleč zaostaja za drugimi državami. Čeprav je enakopravnost narodnih skupin zagotovljena že v državni ustavi ter je Avstrija poleg tega prevzela posebne obveznosti še v senžermenski pogodbi in državni pogodbi iz leta 1955, smo v naši državi še daleč od tega, da bi lahko govorili o resnični enakopravnosti manjšin.

V diskusiji so bila posamezna vprašanja obravnavana zelo temeljito in konkretno. Tako je bilo med drugim ugotovljeno, da sedanja ureditev šolstva na Koroškem nikakor ne odgovarja načelu enakopravnosti, „ko mora en del prebivalstva vsako leto znova prosjati za svoj jezik v šoli“. V tej zvezi je bilo postavljeno tudi upravičeno vprašanje, zakaj se prijava zahteva ravno in samo od šibkejšega in ne od močnejšega, čeprav „manjšina kot šibkejši del vsekakor potrebuje več zaščite kot večinski narod“, kakor je poudaril tudi dr. Kerstnik, ki je dejal, da bi si moral biti večinski narod na jasnem, da mu jezik in kultura manjšine nič ne moreta odvzeti, marveč nasprotno predstavljata obogatitev za deželo in državo. „Sedanja ureditev je demokratična samo na videz, v resnici pa ne zagotavlja enakopravnosti, zlasti ko se dela še propaganda proti jeziku manjšine, češ da je manjvreden, nekoristen in nepotreben. Zato bi morali tudi z uradne strani enkrat jasno povedati, da na narodnostno mešanem ozemlju učenje obeh jezikov ni le koristno marveč celo potrebno za medsebojno razumevanje in zblizanje obeh narodov.“

Govora je bilo o vprašanih jezikovne enakopravnosti manjšin, ki mora biti zago-

tovljena tako glede uradnega jezika kot glede dvojezičnih napisov. Opozorjeno je bilo na tozadevno vzorno ureditev na Južnem Tirolskem, v Istri, Švici in skandinavskih deželah, „samo v Avstriji se tega vprašanja ne upamo urediti, ker se bojimo nepoboljšljivih šovinistov, katerim pa ne bi bili lni v peti samo dvojezični napisi, temveč nasprotujejo vsaki pravici in enakopravnosti manjšin“. Toda Avstrija se mora zavedati obveznosti, ki jih je prevzela glede zaščite manjšin — je bilo poudarjeno — ter jih mora dosledno izpolnjevati ne glede na to, ali je to peščici nestrpnežev prav ali ne, ker le tako se bo lahko upravičeno zavzemala tudi za svojo manjšino na Južnem Tirolskem.

Zelo zanimiva je bila razprava tudi o načelu priznavanja. Ugotovljeno je bilo, da ima sicer vsak človek pravico svobodne odločitve, toda najprej morajo biti ustvarjeni pogoji, da bo taka odločitev res svobodna. „Nikakor namreč ne more biti govora o svobodni odločitvi pri manjšini, ki je bila skozi desetletja zapostavljena in diskriminirana, njen jezik in njena kultura pa izpostavljeni strupeni hujšaki gonji.“ Z vsoto odločnosti pa je bilo soglasno zavrženo vsako ugotavljanje številčne moči manjšin, katerih obstoj je Avstrija priznala s tem, da je do njih prevzela določene obveznosti, ki jih mora zdaj tudi dosledno izpolnjevati. Pri tem je bilo opozorjeno na značilno dejstvo, da tako ugotavljanje zahtevajo ravno najbolj

zagrizeni nemški šovinisti, ki so tudi sicer glavni poborniki nacionalistične gonje ter nasprotniki mirnega in enakopravnega sožitja med večinskim narodom in manjšinami.

Na podlagi izčrpne razprave so bili sprejeti konkretni sklepi k posameznim vprašanjem ter izvoljen poseben svet lige za manjšinska vprašanja, v katerem so zastopane tudi vse narodne manjšine. Kot glavna naloga Lige za človečanske pravice pa je bilo poudarjeno, da se mora v javnosti zavzemati za utrjevanje in širjenje duha tolerance in humanosti, ker le na tej osnovi je mogoče razvijati med večinskim narodom in manjšinami take odnose, ki bodo temeljili na načelih medsebojnega zblizovanja, razumevanja in sožitja.

Seminar Avstrijske lige za človečanske pravice je vsekakor pokazal, da tudi med večinskim narodom prodira spoznanje, da manjšine niso breme marveč obogatitev za državo, katera je zato dolžna priznati jim tako enakopravnost, ki bo jamčila njihov obstoj in vsestranski razvoj. Koroški Slovenci to z zadoščenjem ugotavljamo in pričakujemo, da nas bo liga z vsemi močmi podpirala v naših upravičenih zahtevah po dosledni realizaciji pravic, ki so nam zagotovljene v ustavi in v mednarodni pogodbi. S tem pa bo služila tudi večinskemu narodu, katerega politična zrelost — kot je svoječasi dejal pokojni zvezni prezident dr. Schürf — se manifestira v tem, v kolikor zna ustvariti pogoje za obstoj in razvoj drugonarodnih skupin.

MED NOVIMI KNJIGAMI:

„Vihar nad Južno Koroško“

novi delo koroškega pisatelja Valentina Justa

Pri Koroški tiskarski in založniški družbi v Celovcu je izšla knjiga »Vihar nad Južno Koroško« (Sturm über Südkärnten), v kateri koroški pisatelj Valentin Just v obliki »romana« obuja spomine na osvobodilni boj 1918—1920. Knjiga obsega 200 strani in je opremljena s slikovnimi prilogi; vezana v polplatno stane 70 šilingov.

Ime Valentina Justa se je v zadnjih letih že večkrat pojavilo na domačem knjižnem trgu. Poleg svojih dveh predvojnih romanov »Ubijaj« (1930) in »Okovi rojstva« (1931) je po drugi svetovni vojni izdal tri zbirke povesti: leta 1948 so izšli »Karavanški duhovi«, leta 1961 so sledile »Povesti iz koroških obmejnih gor«, lani pa še »Sence nad Karavankami«. V vseh njegovih spisih, ki skoraj brez izjeme obravnavajo dogodke iz ožje domovine pisatelja, namreč iz Borovelj in neposredne okolice, prihaja do izraza zlasti socialna plat. Kot dolgoletni funkcionar delavskega gibanja ima Valentin Just dober posluh za težave in skrbi malega socialno odvisnega človeka, katerega nenehni boj za kos vsakdanjega kruha je z občutkom opisal v svojih kratkih povestih.

Drugače je z njegovim najnovejšim delom, z »Viharjem nad Južno Koroško«, s katerim se je podal na kočljivo področje političnega in narodnostnega boja. V njem opisuje dogodke

v letih 1918—1920, ko je šlo za odločitev o bodoči pripadnosti Južne Koroške. O takratnih dogodkih je bilo napisanih že mnogo knjig, tudi leposlovnih, med katerimi nedvomno zavzemata vodilno mesto dva romana — na slovenski strani »Požganica« Prežihovega Voranca, na nemški pa »Patrioti« Josefa Friedricha Perkoniga.

Na to umetniško raven Justove knjige seveda ni mogoče uvrstiti, kakor je pri njej sploh težko govoriti o romanu v pravem pomenu besede. V bistvu je to reportažno niza nje spominov, poživljeno z dialogi, ki pa so vse preveč programatični ter spominjajo na propagandne letake, govore in članke iz plebisitne dobe. Celotno tam, kjer hoče pisatelj zajeti človeško globino, ostane njegovo pisanje črno-bela risba, ki ji manjka pravega življenja in toplote. Predvsem pa je treba ugotoviti, da mu ni uspelo takratne dogodke, gledane skozi prizmo večdesetletne odmaknjenosti, postaviti v okvir določene objektivnosti. To njegovo hotenje — v kolikor je res obstajalo — namreč ni seglo dalje kot do plahega poskusa in tako tudi knjiga »Vihar nad Južno Koroško« ni odprla nobenih novih pogledov na vprašanja, ki bi jih morali po tolikih letih, polnih bridkih izkušenj za obe strani, končno vendarle že ocenjevati in razumeti v duhu današnjega časa.

Darujte

za visokošolski dom

KOROTAN!

Kdor pomaga uresničiti to prepotrebno ustanovo, pomaga samemu sebi in svojemu ljudstvu!

da ima manjšinska zaščita namen, manjšini varovati njen jezik, njeno kulturo in narodne posebnosti ter jo braniti pred diskriminacijami.

Posebno zanimiva so bila poročila, ki so jih podali zastopniki posameznih narodnih

Ustvarjalne ure slavnih umetnikov

Dan povprečnega človeka je nedvomno razdeljen tako, da čez dan dela, ponoči pa počiva. To velja za večino ljudi in za večino poklicev. Vendar je mnogo tudi takih — tako ljudi kot poklicev — kjer je ureitev delovnega časa ravno obratna. So poklici, v katerih se delo odvija pretežno ali sploh izključno v nočnih urah. Tudi delavci, ki delajo v izmenah, morajo noč spremeniti v dan in dan v noč. Za vse take primere je skupno to, da o razdelitvi delovnega časa ljudje ne odločajo sami, marveč jim to razdelitev narekuje značilnost njihove zaposlitve. Drugače pa je pri ljudeh, katerih ustvarjalnost ni vezana na določen dnevi čas, torej si ustvarjalne ure lahko sami uredijo po lastnih željah in predvsem po lastnih navadah. Za to skupino so posebno značilni umetniki, kot bomo videli iz naslednjih primerov, ki dovolj jasno kažejo, da ne gre posploševati pri odgovoru na vprašanje, ali sta dan in sonce ugodnejša za ustvarjalno dejavnost ali pa noč in tema.

Slavni nizozemski slikar Rembrandt je delal ponoči. Značilnost njegovih slik je tisti zlati ton, ki ne prihaja od sončne luči. Medtem ko so drugi slikarji uporabljali skoraj izključno sončno luč ali kak drug vir močne svetlobe, je Rembrandt imel najraje fantazijo žarkov, ki jih je dajala sveča. »Svetloba, kot jo je on pojmoval«, je pisal Emile Verhaeren, »je bilo žarčenje. Ni bila naravna svetloba, ki obliva predmete ali se odbija od njih in jih poživlja s svojimi kontrasti; nasprotno, bila je nekakšna idealna svetloba, luč misli in domišljije.«

Tudi Proust, francoski pisatelj, je ga našel samega pred blokom mar-

lahko delal samo ponoči. Sovražil je naravno svetlobo in je imel podnevi okna hermetično zaprta in zadržta. Kadar se je želel pogovoriti s svojimi prijatelji, je svojega šoferja brez oklevanja poslal ponje — sredi noči. Nasprotno pa je El Greco pripadal tistim slikarjem, ki so raje delali podnevi kot ponoči. Ko ga je nekoč obiskal španski slikar Clovio, ga je našel sredi maja v zatemnjenem prostoru. Greco ni delal pa tudi spal ni, a ni hotel iti ven, češ, sončna luč bi zmotila njegovo notranjo.

Vasari, Michaelangelov učenec je neko noč obiskal svojega mojstra in

mora, iz katerega je pozneje nastala slavna Pietà. Drugi dan mu je poslal štirideset kilogramov voščenic sveč. Toda Michaelangelo je darilo zavrnil, češ da uporablja le sveče iz kozlovskega loja, ki dajejo čisto belo svetlobo brez dima. Njegova soba je bila mračna kot grobnica. Tik nad vrati je naslikal smrt, ki nosi rakev na hrbtu. Živel je kot siromak, komaj da je kaj pojedel in ker ni mogel spati, je ponoči vstajal in klesal. »Napravil si je pokrivalo iz papirja«, je pisal Visari, »in nanj pritrdil svečo, da mu je svetila pri delu, ne da bi si z rokami delal senco.« Bolj ko se je staral, bolj se je pogrezal v samoto. Zanj je bilo nujno, da se je vrgel na delo, medtem ko je ves Rim spal.

Honore de Balzac je pisal noč za nočjo in spal na listih »Človeške komedije«, ki je obsegala skoraj štirideset zvezkov. Miza, na kateri so stalno gorele štiri sveče, je bila tako blizu postelje, da je lahko leže pisal. Sodobniki pripovedujejo, da je Balzac lahko delal osemnajst ur skupaj. Čez dan je malo jedel, zvečer pa je sedel k mizi in pospravil požaruški kup, potem pa je spal do polnoči in nato spet pisal. V vseh literarnih zgodovinah je pri delu enako opisan. Vse svoje knjige je napisal v mrzlični naglici. Zelo pogosto je zanje že v

naprej prejel honorar. Zaklenil se je v stanovanje in oblečen v domačo haljo delal po petnajst ur na dan ter končal svoje delo v nekakšni pijanosti domišljije, ki jo je ohranjal s črnokavo. Založnik je prihajal po rokopis in Balzac je korigiral prav tako vneto ter spravljal v obup stavce. Ponosen na to kaj nenavadno moč se je imel za »Napoleona književnosti« in je neke zapisal: »Ker v umetnosti vsekakor zasluži slavo, je prav gotovo pogum, pogum, ki ga navadni smrtniki niti ne slutijo.«

Gladstone, angleški državnik, je lahko delal sam o sebi, da je tri četrtine svojega življenja prebil brez spanja. Ko je bil finančni minister in ministrski predsednik, mu dan ni zadoščal. Bil je tako dober govornik, da so se celo tisti, ki so spali, zbudili in prisluhnili njegovim besedam. Prevajal je Homerja in Ovida. Ko mu je s starostjo začel vid pešati, je pisal z zaprtimi očmi.

Voltaire, ki je večinoma delal tudi ponoči, je skoraj vsako noč spil dvanajst škodelic močne kave in tako so nastala njegova dela.

Vincent van Gogh je bil mož sonca in svetlobe; njegove slike so je polne. »V vsaki svoji sliki«, piše o njem Henri Perruchot, »izpoveduje žar, ki ga razvema; nemirno inspiracijo, ki ga vleče drugam, navzgor k zvezdam in neskončnemu; izpoveduje kult sončnemu bogu.« Sam pa je nekoč vzkliknil: »Tisti, ki ne verujejo v sonce, so zares brezbožni!«

Čeprav je Hebel že od tridesetega leta dalje tožil za nespečnostjo, ni mogel delati ponoči. Zjutraj pa, ko je vstal, je poznal ustvarjalne trenutke, ki so ga držali pri delovni mizi do večera.

Kant ni imel samo sistematičnih idej, marveč tudi brezhbno urejeno življenje. Od služabnika, ki mu je stregel trideset let, vemo, da ni nikdar odstopil od svojega »urnika«: vstajanje ob petih, premišljevanje, lekcije od sedmih do devetih, od devetih do ene popoldne delo doma, kratke sprehode, premišljevanje v mraku, zvečer pa mu je služabnik prinesel svečo, pri kateri je delal do desetih zvečer; vsak večer je legel spat ob desetih in spet začel novi dan ob petih zjutraj. Njegovo življenje je bilo tako natančno, da so prebivalci Königsberga vsak dan naravnali svoje ure, ko je slavni filozof šel mimo.

Ob Dnevu varčevanja:

Več pozornosti mladini!

V naslednjem priročniku k Dnevu varčevanja nekaj misli o delu hranilnic in posojilnic med šolsko mladino, kakor jih je na torkovem posvetovanju hranilničarjev in posojilničarjev v Celovcu nazival g. Janez Korenjak, poslovodni podpredsednik Hranilnice in posojilnice v Šmarjeti v Rožu.

Vsi smo prepričani, da je treba na Dan varčevanja posebno med mladino vzbujati smisel in zanimanje za varčevanje. Tu se odpira pred nami široko polje dejavnosti, na katerem naša prizadevanja ne smejo biti omejena le na vsakoletni Dan varčevanja, marveč morajo biti trajna, vsakodnevna. Dan varčevanja je vsako leto le dan posebne spodbude, da pridobimo novih mladih varčevalcev ali »šparovcev«, kakor tudi pravimo. Teh moramo pridobiti vsako leto in jih tekom leta z prijazno in lepo besedo vzgajati k varčnosti in k razumevanju pomena varčevanja.

Vsaakega otroka, ki se zgleda v naši poslovalnici, moramo vzeti resno in mu obrazložiti pomen in cilj varčevanja. To je ena izmed nalog, katerega reševanja se moramo hranilničarji in posojilničarji lotiti brezpogojno in z vso resnostjo. To pa je ravnotako tudi naloga staršev in vzgojiteljev naše mladine v šoli. V svojem prizadevanju smo vezani na njihovo pomoč. Vsi, hranilničarji in posojilničarji ter starši in vzgojitelji se moramo v tem primeru učiti od razvoja časa in od drugih ter iskati poia, kako bomo orali in obdelali to ledino, da nam bo v prihodnje donala sadove, ki bodo krepili našo skupnost in njeno gospodarsko moč enako kol pa gospodarsko moč posameznika naše skupnosti.

Možnosti in načinov je na tej poti gotovo veliko. V vsakem kraju se je treba poslužiti tistih, ki prebivalstvu in mladini okolice najbolj odgovarjajo. Prilagoditi se moramo razmeram, v katerih krajevno živimo in pristopiti do mladine, kakor se ji najbolj dopade. Glavno je, da pridobimo in vzgojimo kar največ malih »šparovcev« in da jih stalno vzpodbujamo k tekmovalnosti v varčevanju. Iz malih »šparovcev« se bodo tako pričeli razvijati naši bodoči hranilničarji in posojilničarji, gospodarji in podjetniki ter ponosni delavci.

Na tej poti svojega dela bomo hranilničarji in posojilničarji morali biti zelo gibčni in se otresti marsikateri okorelosti v našem poslovanju. Naši mali »šparovci« bodo priraščali v pridne sodelavce le, če se bodo naši stari vlagatelji in posojiljemalci čutili s hranilnico in posojilnico bolj povezane, kot se. Z vsakim obiskovalcem naše poslovalnice moramo najti skupni jezik in po tej poti zbuditi v njem čut medsebojne povezanosti in odvisnosti ter dolžnosti do sodelovanja. K temu spada tudi vrsta podrobnege dela, ki se prične z urejanjem zunanosti in notranosti naših posojilnic, z redom in snago v njih in ki se nadaljuje s sodobnimi oblikami poslovanja in s prevzemanjem podrobnih poslov, ki sicer malo donajajo, ki pa človeka vedno bolj vežejo. Moč hranilnic in posojilnic ter združništva sploh je v resnični in tvorni skupnosti vseh združnikov. Taki skupnosti pa bo tudi naša mladina rada in z veseljem sledila.

Spet dva nepozabna dneva s Slovenskim oktetom

Sobotni in nedeljski koncerti Slovenskega okteta iz Ljubljane na Koroškem so bili za Podjuno, Rož in Ziljo kulturno doživetje, ki ga je naše prebivalstvo le redkokdaj deležno. V soboto dopoldne je Slovenski oktet sodeloval pri proslavi 20-letnice Združenih narodov v Celovcu, zvečer pa je imel koncert v Dobri vasi, medtem ko je v nedeljo koncertiral v Borovljah in v Ločah nad Baškim jezerom. Vsem koncertom sta poleg predsednika in tajnika Slovenske prosvetne zveze v Celovcu prisostvovala tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Franc Pirkovič in konzul Željko Jeglič, koncertu v Borovljah pa še predsednik Avstrijsko-jugoslovanskega društva, bivši namestnik deželnega glavarja Matihias Krassnig, in tajnik društva, glavni urednik R. B. Blatnik ter župan mesta Borovlje, ravnatelj Thomas Sorgo s člani občinskega sveta.

Klovenski oktet, o katerem kulturni in glasbeni kritiki v širnem svežu pišejo samo v superlativih, je na Koroškem dobro poznan, visoko poštovan in izredno priljubljen. Od leta 1952, ko je prvič nastopil v Celovcu, Žitari vasi in Borovljah, je bil medtem že naš dragi gost na Slovenskem plesu v Celovcu leta 1959 ter na koncertih v Škofljicih in v Ločah, leta 1953 pa v Celovcu, Št. Vidu ob Glini, Spittalu ob Dravi in v Beljaku. Povsod in vsakokrat je bil nadvse prisrčno sprejet, sprožil je nepopisno navdušenje in žel priznanje, kot ga žanje le redko kateri umeišniški ansambel.

Tako je bilo tudi tokrat. Na proslavi 20-letnice Združenih narodov

je bil njegov nastop kulturni višek proslave, na koncertih pa nepopisno kulturno doživetje. Iz svojega bogatega sporeda okoli 700 pesmi, ki jih oktet obvlada, je spored menjal od koncerta do koncerta. Vsaka pesem je segla v srce in polegnila novo nit povezanosti nastopajočih s hvaležnimi poslušalci. Nastopajoči in poslušalci so »dajali in sprejemali«, kakor je dejal govornik okteta Bogdan Pogachnik in kakor so naglašali tudi predsednik SPZ dr. Franci Zwitter, predsednik SPD »Srce« v Dobri vasi Franci Rutar in predsednik SPD »Jepa« v Ločah Otmar Simčič v imenu hvaležnih poslušalcev, ki so napolnili dvorane.

Iz dela Kluba slovenskih študentov na Dunaju

Kakor smo že v zadnji številki na kratko poročali, je imel Klub slovenskih študentov na Dunaju 15. oktobra svoj letošnji redni letni občni zbor, na katerem so odborniki poročali o delu kluba v minulem študijskem letu in se med drugim razgovarjali o delu v tekočem študijskem letu. Ker smo zadnjič zaradi omejenega prostora o občnem zboru le na splošno poročali, hočemo danes dati nekoliko podrobnejši pregled o delu Kluba slovenskih študentov na Dunaju v minulem študijskem letu.

Iz tozadavnega poročila, ki ga je na občnem zboru podal tajnik kluba Jožko Buch, povzemamo, da je imel klub v minulem študijskem letu 22 sestankov in prireditev, med njimi je bil družabni večer s plesom, praznovanje dveh promocij, pustni ples, izlet na mednarodni folklorni festival na Moravsko in zaključni večer ob koncu študijskega leta. Dvanajst večerov je bilo posvečenih izobrazbi. Na teh večerih so predavali minister za zunanje zadeve dr. Kreisky o avstrijski zunanji politiki, višji študijski svetnik prof. dr. E. J. Görllich o nemškoavstrijskem potvarjanju avstrijske zgodovine, ministerialni svetnik dr. A. Andorfer o vprašanju glagoljstva in nove liturgične reforme, ddr. Walter Hecht o zgodovini študentskih organizacij in prof. dr. Czigan o slovenski narodni pesmi. Ostala predavanja so imeli klubaši o vtisih iz Moskve in Sovjetske zveze, o novih strujah v katoliški cerkvi, o pedagogiki in vrednosti materinega jezika, o prazgodovinskih in rimskih kulturnih spomenikih na Koroškem in o položaju Slovencev na Koroškem.

V svoji zunanji dejavnosti je klub prirejal odprte prireditve in počitniške sestanke, vzdrževal je stike z drugimi organizacijami in osebnostmi ter izdal klubske publikacije. Tu sem štejejo zlasti proslave letošnjih zgodovinskih obletnic druge republike Avstrije in proslave 600-letnice dunajske univerze. Pri vseh teh prireditvah je sodeloval klubski pevski zbor, ki ga vodi študent glasbene akademije Hanzi Gabriel. V zunanji dejavnosti kluba pa je treba omeniti tudi letošnji počitniški sestanek v Škocijanu pod geslom »Mladina — kritika in samokritika«, kjer so sodelovale tudi druge mladinske organizacije koroških Slovencev ter predstavniki njihovih osrednjih organizacij. Lep primer klubske dejavnosti na vzven je list »Informationen«, ki ga je klub pričel izdajati pred enim letom in od katerega je doslej izšlo pet števk.

Po poročilih blagajnika in knjižničarja ter po sprejemu novih članov je občni zbor za predsednika izvolil Marijo Erlich in istočasno izrekel dosedanjemu predsedniku Pavlu Zdevcu zahvalo za opravljeno delo. Zaključno je občni zbor še raz-

motrival predloge o delu v novem študijskem letu, pri čemer se je zadržal zlasti pri vprašanju potrebe in

Univ. prof. dr. Fran Zwitter

šestdesetletnik

V nedeljo je v Ljubljani praznoval univ. prof. dr. Fran Zwitter svojo šestdesetletnico. Z njim je praznoval svoj jubilej eden največjih slovenskih zgodovinarjev in znanstvenikov, ki je doživel del svojega znanstvenega in raziskovalnega delovanja posvetil tudi zgodovini koroških Slovencev.

Dr. Fran Zwitter se je rodil v Beli cerkvi na Dolenjskem, kamor se je njegov oče preselil s Koroškega. Sam pravi, da nikoli ni živel na Koroškem, vendar je bil z njo in njenimi problemi vedno tesno povezan. V svojem življenjskem delu, ko raziskuje mesto naših nacionalnih problemov v gibanju splošne nacionalne politike v svetu skupno z družbenopolitičnim razvojem v zadnjih dveh stoletjih, je dr. Fran Zwitter zelo temeljito obdelal tudi našo zgodovino. Njegova znamenita dela pa so zlasti Postanek političnega ilirizma in ustanovitve ilirskih provinc (1933), referat na mednarodnem kongresu v Stockholmu leta 1960 o nacionalnih problemih habsburške monarhije ter vključitev slovenskega zgodovinskega jugoslovanskega zgodovino.

Kot zgodovinar in znanstvenik uživa dr. Fran Zwitter mednarodni ugled in sloves, ki si ga je pridobil tako s svojimi deli kot pa v času, ko je bil znanstveni ekspert jugoslovanskih delegacij na številnih mednarodnih konferencah. Ob njegovi šestdesetletnici mu je Slovenska prosvetna zveza podelila Drabosnjakovo priznanje za njegovo znanstveno in raziskovalno delo zgodovine koroških Slovencev.

VOLITVE V ZBORNICO KMETIJSKIH DELAVCEV:

Socialisti so povečali število mandatov

Pri nedeljskih volitvah v zbornico kmetijskih delavcev na Koroškem so spet zmagali socialisti. Z 3185 glasovi so dobili 54,43 % oddanih veljavnih glasov in 16 mandatov v občnem zboru zbornice. S tem so število svojih mandatov povečali za enega. Te volitve je spet zgubila FPÖ, ki je dosegla le še 495 glasov, všed česar je namesto prejšnjih treh dobila le še dva mandata. ÖVP bo s 2171 glasovi imela kot doslej v zbornici 10 zastopnikov. Kmetijske in gozdne delavce iz naših krajev bodo v zbornici na socialistični listi zastopali Jurij Mak iz Sel, Florijan Ojster iz Obirske in Tone Kajžnik iz Rožeka.

Nedeljske volitve so pokazale, da je v zadnjih petih letih število kmetijskih in gozdnih delavcev in nameščencev v deželi nazadovalo za 31 odst. in da je bilo v nedeljo volilno upravičenih le še 7676. Veljavno oddanih je bilo 5910 glasov, s čemer je bila volilna udeležba boljša, kot je bila leta 1960. To pa kaže, da pričajo kmetijski in gozdni delavci

ZA DAN NAŠIH RAJNIH:

Poklonimo se njihovemu spominu

in razvijajmo njihovo delo naprej

V prihodnjih dneh bodo naše misli spet posvečene našim rajnim, ki so nam bili dragi in katerih se tudi preko groba oklepamo s svojo ljubeznijo. Pohiteli bomo k njihovim grobovom in grobiščem, polagali vence in cvetja, prižigali sveče ter postali v spominu na nje in na čas, ko so še bili sredi med nami. Kakor vsako leto bo tudi tokrat znova zaživela vez med nami in njimi in postali si bomo svesti velike resnice, da se v življenju vse pretaka iz roda v rod in da smo dolžni dati naprej svojim potomcem, kar so nam s svojo izročili naši prednamci.

Ko bomo stali ob grobovih svojih staršev, ki so nas vzgojili, nam posredovali nauke in pridobitve svojega življenja, nas naučili naše materinske in pretili v naša srca svojo zavest, da jo gojimo naprej in prelijemo na naše potomce, ko bomo stali ob grobovih in grobiščih svojcev, ki so v borbi za te življenjske vrednote v letih 1942 do 1945 dali svoja življenja ali pa omahnili pod krutim nasiljem, bomo v spominu pobitih tudi k grobovom najboljših očetov in mater, sinov in hčera naše narodne skupnosti. Ni pokopališča po naših krajih, kjer ne bi bilo groba enega izmed njih. Morebiti na tem ali drugem grobu ne bo nikogar več, ki bi te dni držal z njimi tihi dvogovor ob goreči sveči in jesenskem cvetju. Zato stopimo tudi do teh grobov in grobišč in prižgimo na njih svojo svečo kot znak povezanosti z njimi in zavzame za vse, kar so nam s svojimi dejanji in s svojim zgledom dali na pot življenja in kar so nam s svojo smrtjo priborili.

Kakor vsako leto so na naših pokopališčih tudi letos sveži grobovi narodnih delavcev iz srede naše skupnosti, ki so bili pred letom dni še med nami. Na Brnci je to grob Janeza Goloba — Marka, v Ločah nad Baškim jezerom grob župnika dr. Josipa Ogrisa, na Kostanjah grob župnika Martina Kuchlerja, v Podlublju grob Urha Olipca — Petra, da omenimo le glavne ljudske tribune naših krajev. Med njimi vsemi pa se v teh dneh prvič spominjamo naše najbridejše zgube tekočega leta, smrti našega velikega misleca, narodnega voditelja in politika dr. Franca Petka, katerega človekoljubno srce je prenehalo biti letos avgusta. V vsej dolgi vrsti naših zglednih prednamcev so bili dr. Petek in vsi, ki smo jih iz vodilne srede naših vrst letos izgubili, z našim življenjem neposredno povezani, ker smo doživljali njihove vrline in lahko spoznali njihove vzore. Zato se bomo njihovemu spominu še posebej poklonili in ponovili svojo obvezo, da bomo razvijali njihovo delo naprej, kakor so sami razvijali izročila onih, ki so na našem narodnem polju delali pred njimi in za njimi.

važnosti znanstvenega dela med koroškimi Slovenci in pri tem ugotavljal potrebo po ustanovitvi znanstvenega inštituta koroških Slovencev, ki naj bi zbiral in obdeloval zgodovinsko-dokumentacijsko gradivo, obravnaval naš narodno kulturni položaj v preteklosti in sedanjosti ter posredoval našemu ljudstvu sodobno izobrazbo v materinski.

TO IN ONO

od Šmohora do Labota

BRDO. — Občinski mošje so z razvojem turizma v občini tudi letos zadovoljni. Čeprav je bilo poleti slabo vreme, se je število turističnih nočitev tudi letos povečalo na 40.000. Letošnja sezona pa je tudi pokazala, da bo treba v občini bolj kot doslej skrbeti za markacije potov in za postavitev klopi na počivališčih in razglednih točkah, predvsem pa bo treba misliti na večje restavracije ob Preseškem jezeru.

PODKLOŠTER. — V ponedeljek je začel gorati gozd na južnem pobočju Dobrate. V kratkem času je bilo 12 ha gozda v plamenih, ki je gorel tudi še ponoči, ker gasilci sedmih požarnih bramb zaradi težke dostopnega terena niso mogli požaru prav do živega.

MARIJA NA ZILJI. — Letos se je število turističnih nočitev v občini povečalo za 48.000 na 284.000 nočitev. Občina oz. njen turistični urad sta tudi letos skrbela za razvedrilo in kulturno izživljanje gostov v občini. Tekom poletja je bilo v občini 22 koncertov in še vrsta drugih prireditev.

KOTMARA VAS. — Po dveh letih gradnje je bil v soboto oficijelno končan vodovod, s katerega bo 137 hiš v občini dobivalo tekočo vodo. Vrelec daje dnevno 65.000 litrov vode, vendar je mogoče njegovo zmogljivost še povečati. Gradnja vodovoda je stala 2,7 milijona šilingov.

VELIKOVEC. — Okraj Velikovec, ki je v krvojavstvu zgleden, je po Rdečem križu pridobil v enem letu 1000 novih krvojavcev in s tem preokretil število 7000 krvojavcev. Pred kratkim se je v Pilberku k dajanju krvi javilo 90 oseb.

DJESE. — V Hudem kraju je na samoti v 1000 metrov nadmorske višine pogorelo gospodarsko poslopje Kristija Sprachmanna z vsemi zalagami in stroji. Le živino so še lahko rešili. Požar je bil toliko bolj usoden, ker v bližini posestva ni vode in ker je bilo poslopje zavarovano le s 120.000 šilingi.

ŠKOCIJAN. — Pred kratkim so pričeli končno graditi cesto na severnem pobočju Klopinskega jezera, ki je že dolgo časa velika potreba. V tem sklopu bo odpravljeno tudi ozko gredo na cesti skozi Škocijan, ki ga predstavlja tesni most in ovinek ob njem.

DRABUNAZE. — Občini Žitara vas in Galicija sta se sporazumeli za skupno gradnjo mostu čez Balo med Drabunazami in Mlinarji. Z gradnjo bodo pričeli prihodnje pomlad. Za prihodnje leto je v ta namen pripravljenih 300.000 šilingov.

ZELEZNA KAPLA. — Dan, ko bo šolska mladina Zelenze Kaple in okolice dobila novo poslopje glavne šole, prihaja vedno bliže. Poslopje je bilo v minulem tednu dograjeno do strehe, kar upravičuje upanje, da bodo do konca prihodnjega leta končana tudi ostala dela.

PLIBERK. — Skoraj leto dni obljubljeni avtobus na progi Št. Jurij nad Libužami—Pliberk—Blato—Kazaze—Velikovec je pričel v ponedeljek končno voziti. Prevoz na tej progi, ki predstavlja najbližnjo zvezo med okolico Pliberka in Velikovec, je prevzela pošta.

KOLEDAR

Petek,	29. oktober:	Narcis
Sobota,	30. oktober:	Doroteja
Nedelja,	31. oktober:	Volbenk
Ponedeljek,	1. november:	Vsi sveti
Torek,	2. november:	Verne duše
Sreda,	3. november:	Hubert
Četrtek,	4. november:	Karel Bor.

KAKŠNA bodo mesta bodočnosti?

Kako si predstavljajo jutrišnje „super mesto“ z 20 milijoni ljudi pesimisti? — Kamnite kletke, stotine kilometrov zapršenih asfaltiranih cest, tovarniški dim in saje, ki požro sleherni košček zelene površine, skratka ogromno mesto, preplavljeno s hrupom. In optimisti? — Zanje pomeni „super mesto“ nova in boljše stanovanja prihodnosti, mesto, ki je z naravo nedeljivo povezano, kjer pomeni vsaka skupina stanovanjskih hiš svet zase.

Eno je strah, drugo so želje.

Kakšna pa je resničnost? Statistike nam neizprosno dokazujejo, da se „super-mestu“ ne bomo mogli izogniti. Prva vmesna mesta med velemesti že stoje, imenujejo jih „interurbije“ in jih je največ v Ameriki vendar bo zagotovo tudi Evropa šla po tej poti.

Proces je naslednji: velemesta se širijo, prav tako njihova sosednja mesta, oddaljena morada kakih 100 kilometrov, med njimi pa nenehno rastejo manjša, satelitska mesta, dokler se vsa ne združijo v eno samo ogromno velemesto.

Lep primer takega razvoja je na primer Florida. Tam, kjer so še pred desetimi leti stale raztresene hiše, se danes voziš cele ure po strnjenih naseljih, ne da bi sploh zagledal pokrajino. Nekaj ur proti severu pa se že razprostira sosednje veliko mesto Jacksonville-Tampa-St.-Petersburg.

Najbolj zgovoren pa je primer, kako se stapljajo med seboj ameriška velemesta Boston in New York pa Philadelphia, Washington in Baltimore ter Los Angeles in San Francisco. Piloti, ki so leteli nad temi mesti že pred vojno, pravijo: »Takrat smo leteli po cele ure nad temno pokrajino. Ko pa se je končno pojavilo morje luči, tedaj smo vedeli: to je New York. Ali Philadelphia. Ali Washington. Danes pa je vsa vzhodna obala tja do Baltimora lesketajoče razsvetljena in tu se bo rodilo novo ogromno mesto.

Kdor misli, da takih primerov na starem kontinentu ni, ta se moti: razvoj v Evropi je sicer počasnejši, toda prav tako nezadržan. Le nekaj primerov: v Parizu računajo, da bo pet njegovih satelitskih mest v naslednjih 25 letih spravilo pod streho kakih sto do dvesto tisoč ljudi. Dunaj nezadržno rase na vse strani. V vaseh okoli Münchna, Hamburga in drugih velikih nemških mest rasejo iz tal osemnadstropne stolpnice, tam, kjer se ponekod še pasejo krave. In dan, ko se bosta Hamburg in Cuxhaven ali pa Köln z Bonnomo in Bad Godesbergom združili v eno samo veliko mesto, bo menda napočil še v našem stoletju.

Kje so vzroki za tak razvoj? Prvi vzrok je naraščajoča naseljenost, drugi pa je v vse večji »mobilnosti« ljudi. Avto je po vojni ljudem v Ameriki omogočil, da so zapustili prenapolnjena mesta, si zgradili v okolici hišico, a so kljub temu prihajali na delovno mesto v sredino mesta. Od leta 1945 do 1958, torej v komaj 13 letih je zapustilo ameriška velemesta kar 40 milijonov ljudi, ki so se naselili v daljnji okolici, ta proces pa se še nadaljuje. Prav nič niso redki primeri, da ljudje, ki so zaposleni v središču mesta, prebijejo dnevno tri do štiri ure na vlaku. Kdor je mislil, da bo s svojim avtom kar najbolj naglo prišel do cesty, ta je ugotovil, da so se tako odločili tudi drugi tisoči njegovih sožupljanov. — Posledica: gneča na cesti in stiska za parkirni prostor.

Cena zemljiščem v amerških mestih je padla, zato so hiše zanemarjene in mesta čedalje bolj zapuščena. Še nekaj: z vsakim novim avtomobilom so izgubila javna prometna sred-

stva enega do štiri potnike. Posledica: manj dobička in zastarel vozni park prevoznih podjetij. Ameriške podzemne železnice so danes najbolj umazane in zanemarjene, kar jih je na svetu.

Nova predmestja so postala prava pokopališča ljudi, ki v njih prebivajo. Vsak dan se vrnejo šele okoli sedmih zvečer iz mesta, drugi dan pa morajo vstati že ob šestih, da se odpeljejo na delo. Izumrlo je sleherni družabno življenje. Dokler so ti ljudje živeli še v mestih, so lahko obiskovali gledališča in koncerte, v predmestjih pa je vse to nadomestila le televizija. In nujno je duševni nivo »suburbanitov« — ljudi iz predmestja — padel. Ali se bo stvar tako nadaljevala, da bodo razdalje od doma do delovnega mesta vedno večje? Daljnovidni urbanisti zahtevajo: sleherna nova stavba se mora prilagoditi temu razvoju. Njihove predstave o idealnih »super mestih« so namreč zelo optimistične.

■ **NACRTOVANJE IN GRADNJA SATELITSKIH MEST.** — Pri tem si nikakor ne smemo predstavljati samo stanovanjskih naselij, ampak samostojna nova mesta, ki naj bi bila s starim cityjem le naravno povezana. Ta predmestja naj bi imela lastna uslužnostna podjetja, lastna kulturna središča in naj bi bila celo upravno samostojna. Ljudje, ki bi v njih živeli, naj bi našli tam tudi zaposlitev. S tem bi bila rešena številna pereča prometna in socialna vprašanja.

■ **ZAGOTOVITEV ZADOSTNIH ZELENIH POVRŠIN.** — Ne samo, da bi satelitska mesta imela dovolj zelenih površin, okrog njih naj bi se razprostiral tudi nekaj kilometrov širok pas zelenja.

■ **MODERNIZACIJA MNOŽIČNIH PREVOZOV.** — Samo gradnja mestnih avtomobilskih cest z nadstropji, podvozi in nadvozi ne zadošča več. Po najnovejših načrtih naj bi po »super mestu« zgradili 800 km dolgo železniško progo, kjer bi vlaki vozili avtomatično in s hitrostjo 200 km na uro.

■ **TREBA JE ODPRAVITI NAPAKE PRETEKLOSTI.** — V skoraj vseh amerških velemestih si sedaj prizadevajo, da bi prenovili zapuščena in zanemarjena mestna središča. Tako so avtomobilski promet v celih mestnih četrtih prepovedali in vsi avtomobili dovažajo blago trgovinam v klet po podzemeljskih tunelih.

Lepo bi bilo, če bi tudi iz naših mest izginil avtomobilski promet (seveda razen nujnih primerov), namesto da gradimo nadvoze in podobne objekte, ki stanejo milijone in so le izhod za silo. V Ameriki so nekoč delali enako — in danes se tega bridko kesajo.

Splošno razširjeno mnenje, da je tako, je pravilno. Med najpogostejše preizkušeni živalmi je človekov vdani prijatelj, pes. Tisto, kar človek le s težavo sliši na razdaljo 150 metrov, pes z lahkoto zaznava v oddaljenosti 1500 metrov. Že ta bežna ugotovitev bi upravičila trditev, češ da je videti, kot da z zamašenimi ušesi hodimo po svetu. Nadaljnje raziskave bi pokazale, da človekov slušni organ še zdaleč ni sposoben takega razlikovanja med jakostjo posameznih tonov kot pes. Naša ušesa so le slabi sprejemniki in nesposobna za razločevanje zvokov, ki so jim izpostavljeni.

Na začetku našega stoletja je nemški raziskovalec dr. Kalischer v svojem berlinskem fiziološkem laboratoriju napravil vrsto zaple-

Ali so živalski čuti ostrejši od človeških?

tenih poskusov v zvezi z organom sluha. Tako je ugotovil izredno sposobnost psov za razlikovanje višine tonov. Pokazalo se je, da pes ne razlikuje samo sosedni noti na klavirju, marveč da je ta živalski slušni organ tako popoln, da razlikuje celo četrtinko note.

Enako pomembno kot razlikovanje tonov je tudi določitev »izvora«. Ugotovitev na tem področju so plod prizadevanja drugega nemškega izvedenca profesorja Engelmanna. Najprej je z majhnim zvonom zazvonil za enim papirnim zaslonom in nato za drugim. Razdaljo med obema zaslonoma je postopoma zmanjševal vse dolejš, dokler nista bila zaslonova vstric. Precej potem, ko je odpovedal naj-sposobnejši človeški določevalec, so psi nezmotljivo ugotavljali, če zvok prihaja iz prvega ali drugega zaslona. V nadaljevanju svojih raziskav je Engelmann dokazal, da sta pri določevanju izvora zvoka mnogo boljši od človeka mačka in celo kokoš.

Razen čuta sluha je za žival prav tako razvit čut vonja. Le-ta opozori lisico na lovca, še preden ga zagleda, zajca v gluhi noči opozori na podlasico in slehernega samca na samico.

Profesor dr. Buytendijck z groningenške univerze je opravil kopico poskusov v zvezi s pasjim organom vonja. Preizkušane živali niso samo zaznale prisotnosti dvestotinke odstotka nitrobenola v raztopini, marveč so s svojim čudovito občutljivim organom lahko ugotovile mikroskopsko majhne primese nitrobenola tudi tedaj, ko so raztopino primešali še vone po cvetlicah, katranu, cimetu in še petih drugih močnih dišavah. V primeru, če tudi to še ne predoči izredne sposobnosti pasjega čuta vonja, povejmo, da psi z zelo razvitim čutom zasledijo en sam del jodoforma v štirih milijonih delih raztopine!

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

■ Dr. P. Ahnert se je uprl splošni domnevi, da bi Luno pokrivala več metrov debela plast prahu, zaradi česar človek ne bi mogel pristati na njeni površini. Učenjak z observatorija Sonnenberg (Thüringen) trdi, da meteoriti, ki neprestano priletavajo v Luno, ne zgorejo v prah, marveč se stopijo in izparijo.

■ Francoski arheolog Andre Parant je pri Mariju ob Eviratu odkril staro mezopolamsko palačo iz zgodnjega tretjega tisočletja pred našim štetjem. Palača se je ohranila pod ruševinami druge, mlajše. Parant, ki je palačo iskal že deset let, je moral najprej odstraniti zemeljske mase od prejšnjih izkopavanj. Med odkopavanjem je na-

Elektronska narkoza

Ena od vrst narkoze, ki jo uporabljajo pri operacijah, je ta, da se omrtviči prenos občutka bolečine od mesta operacije do možganov. Mar ne bi mogli doseči tega tudi tako, da bi možgane tako rekoč elektronsko »izključili«? Tako vprašuje ameriški psiholog dr. W. H. Buschbaum.

Opisuje poizkus, kako so opravili operacijo na spodnjem delu telesa, ne da bi poskrbeli za kemično izključitev občutka bolečine. Z zapletenim aparatom so ujeli tokove, ki so možganom »sporočali« bolečino, kot so jo občutili živci na operiranem delu telesa. Ustrezno njihovi moči in njihove-mu ritmu je elektronski mehanizem za narkotiziranje pošiljal protitokove, ki so nasprotovali bolečinskimi tokovi.

Operacija, ki je še vsekakor zahtevala izredno zapleten elektronski aparat, je uspela. Kljub temu pa še niso mogli shajati povsem brez drog. Pacientu so morali vbrizgati manjše količine kurara, indijanskega strupa za puščice, ker je tok povzročil napetost mišic, ki so se sprostile šele po uporabi tega mamila. Poleg tega pa je bilo potrebno še umetno dihanje, ki ga je kontroliral drug elektronski aparat.

letel na zanimivo zbirko okrog 80 plošč. Ena od njih vsebuje seznam 30 sumerskih bogov, od katerih doslej niso bili vsi znani.

■ Ali so kovanci, ki gredo iz rok v roke, lahko nosilci bolezenskih klic? Profesor Brauss in dr. Staupendhal iz Heidelberga sta preiskala celo vrsto uporabljenih kovancev in prišla do presenetljivega odkritja. Na večini kovancev ni bilo bolezenskih klic, ali pa so na njih bile samo nevarne bakterije. V nobenem primeru pa nista našla kakršnekoli nevarne klice. Profesor Brauss meni, da kovina, iz katere so izdelani kovanci, uničuje klice.

■ V Moskvi bodo zgradili osem kilometrov dolgo železnico. Prvi enotni vlak bo stekel med postajama Afrosod in Kolesnsoje leta 1967. V načrtu je podaljšanje te železnice do letališča Domodedovo v jugovzhodnem delu Moskve. Tiri bodo tekli na višini petih metrov. Za gradnjo enotne železnice so se odločili predvsem zaradi manjših gradbenih stroškov in zaradi večje hitrosti enotnih vlakov.

■ Odnos staršev do knjig vpliva tudi na inteligenčni razvoj otroka v prvih štirih letih njegovega šolanja. Tako pravi ameriški pedagog profesor Benjamin z univerze v Chicagu. Če starši otroka ne zanimajo za knjige, ali pa če sami ne berejo oziroma nimajo knjig, potem se lahko otrokov inteligenčni kvocient, ki je povprečno okoli sto točk, zmanjša za deset točk v primeri s tistimi otroki katere starši sami navajajo na knjige.

■ Na eni izmed fotografij Marsa, ki jih je poslal na Zemljo »Mariner 4«, so odkrili ameriški znanstveniki po-zevno ravno črto, ki je na marsovske površine dolga kakih 250 km. »Za zdaj še ne vemo, kaj pomeni,« je izjavil v Atenah Frank Schulz iz zavoda za vesoljske raziskave v Pasadena. »Opazili smo je na južni polovici Marsa, torej tam kjer so tako imenovani kanali. Kaj malo verjetno je, da gre za naravno razpoko.«

VLADO FIRM:

Uskoška nevesta

21. NADALJEVANJE

„He, posloj! Kam greš?“

„Na ogled,“ mu je med smehom odgovoril Jure in mu pomahal.

„Ej, pa mi Kovačevo Anko pozdravi,“ mu je naročil orač. „Da je ne spelješ, Jure!“

Jure pa ga že ni več slišal. Po glasnem prigovarjanju se je stari belec spustil v lahen dir. Pedepdikajoče prepelice so bežale pred urnimi kosci globlje v žito. Jure se je namenil v sosednjo vas onstran obronkov. Poiskal bo tovariše.

„Vražji so mladi Uskoki,“ je modroval sam pri sebi.

„Hm, molčati moram,“ je besedoval. „Tako hoče mladi gospodar.“ Belec je metal glavo v zrak, kot bi ga razumel in mu pritrdjeval. „Ej, kaj poreče stari glavar, Vukmir? V ječo me vrže, hm. Ah, Tudor ga že pregovori.“

Njegovi veliki beli zobje so se zasvetili v soncu. Konj je tekel v enakomernem diru, saj je bil vaje dolgi uskoških pohodov. Le njegov novi gospodar je bil precej težak.

Ko je imel zadnjo hišo uskoškega naselja za seboj, se je oddahnil.

Ob cesti, ki je peljala v sosednjo vas, se je v senci divjih češenj ustavil, odprl čutaro in povlekel tako krepak požirek brinjeveca, da je v čutari zaklokotalo. S hrpavimi prsti jo je pogladil in si jo pripel za pas. Krenil je na poljsko stezo in kmalu prišel do prvih hiš. Sem od mlina je zavel prijeten hlad.

„Hoj, Ante!“ je zavpil na vse grlo.

Pred ropotajočim mlinom, nekoliko odmaknjenim od prvih hiš, ki so se stiskale pod ostarelimi jablanami, je stal mlad dolgin. Zdolgočaseno je opazoval jezdeca. S počasno kretnjo si je zasenčil oči. Njegov »ohoj« se je izgubil v šumenju spenjene vode, ki so jo lopatice melale v plitvo strugo. Zelenkast umazani mah se je razraščal po koritu in se napajal z vodo, ki je uhajala ob robah.

Ante se ni zganil. Belec se je ustavil in z mehkim gobcem obdrnil ob njegovo ramo. Jure je razjahal, si potisnil na zatilje uskoško čepico in ga plosnil po hrbtu.

„Ante, meriš vodo?“ se je pošalil Jure. „Je brat doma? In stari?“

„Moko škropim, Jure. V mlinu sta. Pojdi, Jure, stopiva v izbo. Prinašaš kaj novic? Konja priveži za hlevom!“

Obrnil se je, počehljal psa, ki je priteknil, in odšel v hišo. Zdelo se mu je, da je preveč govoril. Sedela sta na stari razjedeni klopi v temačni izbi.

„Ante,“ je pričel Jure, „še po sosedovega stopiš in mu poveš. Prisluhni! Glavarjev sin Tudor si išče nevesto!“ Ante je molčal. Z velikimi pestmi je bobnal po mizi. Zagledal se je v črnikačo staro sabljo, ki je na jermenu visela na steni in potrkavala po njej.

„Jutri zvečer osedlaš konja, pripelješ sosedovega in me počakaš pri tolmunu. Brez orožja, razumeš?“

„Kajpak, Jure. Neveste se mu hoče?“

„No, in?“

In kaj poreče stari glavar, Jure? Ne pozna šale za take norčije.

„Norčije,“ se je razhudil Jure. „Po starih nepisanih zakonih...“

„Me vrže v ječo,“ mu je segel v besedo Ante.

„Kaj,“ se je razhudil Jure. Prijel je dolgina za ramena in ga stresel. „Ante, nočeš? Za Tudorja!“

„Prav,“ je zagodrnjal Ante in vstal. „Počakaj, prizrižeš.“

Odkoračil je k omari, vzel kruh in suho klobaso.

Jure je nalomil kruh.

„Ante, molči pred očetom. Poveš mu pozneje. S seboj vzameš brata. Na žumberško pristavo v dolini pripelješ vaškega popa. Obred mora biti. Ante, storiš, kot ti naročam?“

„Seveda, na Tudorjev ukaz, ho, to bo govoric, skozi deset vasi steče. Katero ugrabimo, Jure? Ej, Dojčev sedi še sedaj. Glavar ga je ostro privil.“

„Že zveš, Ante. Jutri zvečer pri tolmunu. Sam pojezd dim še na pristavo. Precejšnja je pot do tja.“

Jure je vstal in si z roko obrisal mastna usta, vzel korec in se napil mrzle studenčnice. Tlesnil je z jezikom.

„Boljša je kot tvoja v čutari,“ je pripomnil Ante.

„Ah, saj res. Srkni jo, na!“

Jure je zopet trdno sedel v sedlu. Pogladil je belca, ki je bil mulil travo ob polomljenem plotu. Mlinsko kolo se je ustavilo. Ko se je belec še napil vode iz prinesenega čebra, je Jure zamahnil z roko, obrnil konja in ga izpodbodel. Belec je odpeketal. Pod kopiti je prhnila mlinarjeva mačka. Konj je bil v skoku čez cesto.

„Prekrito mače!“ je zarohnel Jure in s težavo spravil muhasta belca spet na cesto. Oster konjski vonj pa je dražil zamišljenega dolgina, ki je zrl za jezdecem. Krepko je kihnil. Mahaje z glavo je stopil po sekiri, ki je tičala v tla, jo izdrl in odšel k skladovnici osušenih drv za hišo.

Visoko nad zorečim žitom, ki je zakrivalo jezdeca, pa je krožil ostrokljuni kragulj in prežal na pepelnate grlice, ki so se spreletavale po razorih, grulile in se smejale. Na dvorišču pa se je zadiral petelin nad kokljo, ki je iskala

Kaj je treba vedeti o obveznem kmečkem bolniškem zavarovanju?

Po večletnih pripravah je parlament 7. julija 1965 sklenil zakon o obveznem kmečkem bolniškem zavarovanju. Zakon, ki je objavljen v Zveznem zakoniku (BGBl.) številka 219/65, je obsežno delo in vsebuje skupno sedem delov s 187 paragrafi. V veljavo je stopil 1. oktobra. Prve prispevke bodo morali po tem zakonu bolniško zavarovani plačati januarja 1966 in sicer za letošnje zadnje četrtletje nazaj, uslug kmečke bolniške blagajne pa bodo po tem zakonu zavarovani svojci deležni od 1. aprila 1966 naprej. Iz obsežnih določil tega zakona so za kmečke ljudi važna le določila, ki se nanašajo na vprašanje, kdo je po tem zakonu zavarovan, kakšne prispevke bo moral v tem zavarovanju plačevati ter kakšne usluge bo zavarovalnica nudila in komu jih bo nudila. Glede na to, da je dokajšnje število kmečkih ljudi že privatno zavarovanih, so važna tudi določila zakona, ki govorijo o postopku pri prehodu od zasebnega na obvezno bolniško zavarovanje.

KDO BO PLAČEVAL PRISPEVKE!

Po zakonu o obveznem bolniškem zavarovanju so zavarovane vse osebe, ki v Avstriji samostojno in na svoj račun kmetujejo, nadalje njihovi otroci, nečaki, pastorki in adoptiranci ter zeti, če so izpolnili 18. leto starosti, če na kmetiji glavniopoklicno delajo in če se od tega dela v glavnem preživljajo. Po tem zakonu obvezno zavarovane pa so tudi osebe, ki v Avstriji prejemajo kmečko dodatno rento. Vsi ti bodo morali plačevati prispevke za kmečko bolniško blagajno, prvič januarja 1966, potem po vsakega četrta leta. Za kmečke žene in otroke pod 18. letom starosti prispevkov ne bo treba plačati.

Od obveznega kmečkega bolniškega zavarovanja so izvzete žene, ki so solastnice kmetije, nadalje kmečki ljudje, ki so starostno zavarovani po zakonu o obrtniških rentah, in kmečki ljudje, ki sicer po zakonu o obrtniških rentah niso zavarovani, ki pa imajo po zakonu o dohodninskem davku več kot 24.000 šilingov letnega dohodka. Po tem zakonu tudi niso zavarovani kmečki ljudje, ki so bolniško oskrbovani po zakonu o oskrbi vojnih žrtev.

Na plačevanje prispevkov za kmečko bolniško blagajno so po eni strani vezani vsi obvezno zavarovani, po drugi pa država. Načelno morajo prispevki države vsako leto odgovarjati znesku vseh prispevkov, ki jih bodo plačali zavarovani. V prehodni dobi, to je letos, prihodnje leto in leta 1967, bodo vendar prispevki države višji od zneska prispevkov zavarovanih.

Prispevki zavarovanih so določeni v različnih višinah. Zavarovani posestniki kmetij jih bodo plačevali po enotni vrednosti kmetije, pri čemer je najnižji mesečni prispevek določen s 50 šilingi, najvišji pa s 180 šilingi. Kdor ima več kmetij skupaj, bo plačal prispevek po skupni enotni vrednosti vseh kmetij.

V podrobnem je mesečni prispevek po enotni vrednosti določen tako-le:

enotna vrednost	mesečni prispevek
do 30.000 šilingov	S 50.—
od 30.000 do 50.000	S 75.—
od 50.000 do 75.000	S 100.—
od 75.000 do 100.000	S 120.—
od 100.000 do 150.000	S 140.—
od 150.000 do 200.000	S 160.—
nad 200.000 šilingov	S 180.—

V primerih, kjer za kmetijski obrat po zakonu o kmetijskem delu površina sploh ni

potrebna, znaša mesečni prispevek 75 šilingov. Prispevek za otroke, ki so izpolnili 18. leto starosti, ki na kmetiji glavniopoklicno delajo in se od tega dela preživljajo, znaša mesečni prispevek 25 šilingov. Zavarovani, ki prejemajo kmečko dodatno rento, imajo mesečni prispevek določen s 7 šilingi in jim bo ta znesek od rente avtomatično odtegnjen.

KAJ BO NUDILA KMEČKA BOLNIŠKA BLAGAJNA?

Kmečka bolniška blagajna bo od 1. aprila 1966 naprej zavarovanim osebam in njihovim svojcem nudila bolniško oskrbo na domu, oskrbo v bolnišnici, zobozdravniško oskrbo, oskrbo mater pred, pri in po porodu ter prispevek v primeru smrti. Po svojih finančnih sposobnostih bo še lahko omogočala zdravljenje v zdraviliščih in ukrepe za preprečevanje raznih obolenj nosečnic, otrok, zob in drugega.

Med svojce zavarovanih sodijo žena ter otroci (tako zakonski kot nezakonski in adoptirani) in nečaki do izpolnjenega 18. leta starosti. Če pa otroci študirajo, se poklicno izobražujejo ali so za pridobitno delo nesposobni, sodijo tudi še po izpolnjenem 18. letu starosti med svojce zavarovanega, če živijo v Avstriji.

Bolniško oskrbo na domu bo kmečka bolniška blagajna plačala ves čas trajanja bolezni. V bolniško oskrbo sodijo po zakonu izdatki za zdravnika, za zdravnika in za zdravilne pripomočke. Po tem zakonu more zavarovani bolnik klicati le zdravnika, ki ima s kmečko bolniško blagajno pogodbeno razmerje. Če kliče drugega zdravnika, plača blagajna le tisti del stroškov, ki odgovarja tarifi pogodbe z zdravnikom. Le v primeru nezgode ali zelo naglega nevarnega obolenja plača zavarovalnica tudi vse stroške drugega zdravnika, če je do nezgode ali nevarnega obolenja prišlo v Avstriji.

Zdravila, ki jih bolniku zapiše zdravnik, bo bolniška blagajna plačala v celoti. Bolnik sam bo moral vendar za vsako zdravilo plačati 5 šilingov receptnega prispevka. Pod zdravilnimi pripomočki zakon zlasti navaja očala, ortopedične vložke v obuvalih in kilne pasove. Stroški za njihovo nabavo, če jo bo predpisal zdravnik, bo v celoti prevzela blagajna. Za druge zdravilne pripomočke bo plačala le 80

odstotkov, najmanj vendar 300 največ pa 2400 šilingov. Zavarovalnica bo tudi krila popravilo teh pripomočkov, če to ne bo prišlo dražje kot 1800 šilingov.

Oskrbo v bolnišnici bo zavarovalnica plačala, če jo bo odredil zdravnik. Po zakonu mora zdravnik tako oskrbo odrediti, če jo bolezen zahteva, če mora biti bolnik pod nadzorstvom, če se bolnik doma ne drži navodil zdravnika ali če ima nalezljivo bolezen. Stroške zdravljenja in oskrbe v bolnišnici bo zavarovalnica v začetku krila najdalj do 26 tednov, ko pa bo zavarovanje trajalo leto dni, jih bo krila najdalj 52 tednov. Bolnišnice, s katerimi bo kmečka bolniška blagajna sklenila pogodbo, so dolžne, da bodo bolnike prevzele v navadni plačilni razred.

Kar tje zobozdravniško oskrbo, bo zavarovalnica pri zobozdravnikih in dentistih, s katerimi bo v pogodbenem razmerju, krila stroške kirurške oskrbe zob, njihovega konserviranja, ureditev čeljusti in ukrepe za preprečevanje obolenja zob. K neobhodno potrebnemu nadomestilu zob bo plačala 400 šilingov prispevka, k popravilu zob pa 200 šilingov.

V skrbi za matere pred, ob in po porodu bo zavarovalnica prevzela oskrbo v času nosečnosti, oskrbo pri porodu in zdravljenje eventualnih posledic poroda. Če bo potrebno bivanje v bolnišnici, to ne bo višje v čas, za katerega bo zavarovalnica navadno prevzela stroške oskrbe.

Izplačilo posmrtnic, to je prispevka v primeru smrti, je urejeno takole: za zavarovanega posestnika, ki bo umrl, bo zavarovalnica plačala petnajstkratni znesek zadnjega mesečnega prispevka, isti znesek bo izplačala tudi ob smrti njegove žene, za umrle svojce pa bo plačala desetkratni znesek zadnjega mesečnega prispevka. Če bo umrl prejemnik kmečke dodatne rente ali njegova žena, bodo svojci dobili posmrtnico v višini trikratne mesečne rente. Od posmrtnice bo zavarovalnica plačala najprej stroške pogreba, eventualni preostali znesek pa bodo dobili izplačan svojci.

ODPOVED POGODB Z DRUGIMI ZAVAROVALNICAMI

Po tem kratkem opisu bistvenih določil glede prispevkov za kmečko bolniško blagajno in uslug, ki jih bo nudila od 1. aprila prihodnjega leta naprej, še nekaj opozoril v zvezi s postopki za uvedbo zavarovanja. Deželne kmečke bolniške blagajne — koroška ima svoj sedež v Celovcu, Fromillerstraße 5 — so razposlale vsem, ki so po zakonu obvezno zavarovani, vprašalne pole. Te pole je treba s pomočjo občinskih uradnikov izpolniti in jih deželni bolniški blagajni vrniti do 31. oktobra. Tozadevna podrobna navodila so dobili župani in tajniki okrajnih kmečkih zbormi.

Vsi, ki so po zakonu o kmečkem bolniškem zavarovanju obvezno zavarovani in

vezani na plačevanje mesečnih prispevkov, imajo do 28. februarja 1966 možnost, da brez nadaljnjega odpovedi pogodbe o privatnem bolniškem zavarovanju, ki jih imajo sklenjene z drugimi zavarovalnicami. Po zakonu mora dotična blagajna vzeti odpoved na znanje, pogodbeno razmerje privatno zavarovanih z vsemi drugimi bolniškimi blagajnami pa v tem primeru preneha avtomatično z 31. marcem 1966, praktično z dnem, s katerim bo pričela kmečka bolniška blagajna plačevati svoje usluge. Po 28. februarju je odpoved mogoča le še v pogodbeno določenem roku.

ZANIMIV POSKUS:

Pitanje s silažo koruznega zrnja

Letos bo koruza za zrnje le malo kje dozorela. Zaradi tega se skoraj povsod vsiljuje vprašanje, kako to koruzo drugače uporabiti za pitanje prašičev. To vprašanje se vsiljuje tembolj, ker je letos tudi krompir odpovedal in ker je tako drag, da se ga prašičem nikakor ne splača krmiti.

Koruzo prašičem lahko krmimo tudi v obliki silaže, za katere pripravo obstojata dve možnosti: siliranje zrnja in siliranje storžev z zrnjem. Odločitev za eno ali drugo obliko je zgolj vprašanje dela, kajti v uspehu pitanja ni bistvenih razlik. Do tega spoznanja prihajamo, ko primerjamo dosedanje rezultate poskusnega pitanja s siliranim koruznim zrnjem in siliranimi koruznimi storži na poskusnem pitališču Tieberhof na Štajerskem.

Na tem zavodu so imeli na poskusnem pitanju štiri skupine po 25 prašičev, ki so jih z različno krmo pitali od 20 na 90 kg žive teže.

■ Prva skupina je dobivala krmo v obliki ječmenovega zdroba in debelokislega posnetega mleka. Svojo težo je dosegla v 106 dneh in je dnevni prirastek znašal 665 gramov.

■ Druga skupina je po Grundstandardu dobivala silirano koruzo in je 90 kilogramov teže dosegla v 105 dneh, kar pomeni, da je dnevni prirastek znašal 670 gramov.

■ Tretja skupina je po Grundstandardu dobivala silirane storže z zrnjem in je bila na isto težo opitana v 113 dneh, pri čemer je dosegla 622 gramov dnevnega prirastka.

■ Četrta skupina je po Grundstandardu dobivala koruzni zdrob. Dnevno je prirastla tudi samo za 622 gramov, 90 kilogramov teže pa tudi ni dosegla prej kot v 113 dneh.

Grundstandard iz 70 % ječmenovega, 7 % pšeničnega in 12 % sojinjega zdroba ter 8 % ribje moke in 3 odstotke WOV Mineralstoffmischung »S« so pitanci dobivali le do 35 kg žive teže. Pri pitanju so prišli do zaključka, da naj dnevni obrok silaže ne preseže pri zrnju 2,2, pri storžih pa 2,6 kg. Klavni izkoristek je bil najboljši v tretji skupini

razkropljene piščance; le-ti so že zgubljali puh in se pretepali za zrno pšenice.

Onstran vaške gmajne so po prašni cesti leno topotali konji. Le Tudorjev vranec je kdaj pa kdaj zahrzal in hotel uteči z gospodarjem, da se zdvija. Poleg njega je na mirnem rjavcu zravnana jezдила Živa. Gledala je zoreče žito in le na pol prisluškovala Tudorjevemu govorčenju. Njene rjave roke so krepko vodile rjavca. Lahno se je pozibavala v sedlu in z na pol odprtimi usti poslušala žvrgolenje čopastega škranca.

„Ej, kakšen vojščak bi bila, Živa,“ je pripomnil Tudor in se z roko naslonil na zadek njenega konja.

„Kaj vojščak,“ se je vmešal Brano, ki je z vojvodom jezdil za njima. „Žena, Tudor, žena! Med tvojimi martolozji ga ni, ki bi jo nesel na konju. Prata beraška, poženimo konje. Pobere nas noč.“

Konji so prešli v lahen dir. Tudor, ki je umolknil, je čutil na sebi vprašujoče živine poglede. Čelo se ji je rahlo nagubalo.

„Tudor,“ ga je ogovorila Živa. „Kdaj odjezdiš z možmi na mejo?“

Začuden jo je pogledal. „Kdaj? Kmalu. Oče še čaka Kacijanarjevega sla. Plemiška soldateska je že zbrana. Zakaj vprašuješ, Živa? V vojno krajino pelje naša pot. Skupno s Hrvati udarimo na Osmane.“

„Z vami pojezdim.“

Tudor je nategnil Hasanu vajeti, da je ta kar poskočil. „Z nami?“ je končno spravil iz sebe.

„Z vami, Tudor. Moj oče, vojvoda, prav tako. Pomagala bom ranjencem, Tudor.“ Njene oči so se zasvetile.

„Vojvoda, da! Toda ti moraš v Žumberk. Glavar hoče tako. Živa. Turke skomina žito, ko je že požeto. In sonce pripeka.“

„In kdaj se oženiš? Svobodnjakova Dana te čaka.“

Tudor je izpodbodel vranca, da je zarezel. Zdirjal je naprej. Topot kopit je udušil odgovor. Ko sta Brano in vojvoda odpeljala Živo, je bil Tudor že daleč pred njima. Na razpotju, kjer se je pot odcepila proti vojvodovi domačiji, jih je Tudor pričakal nasmejan.

„Kaj pa je brnilo konja, Tudor, da ti jo je popihal?“ je vprašal Brano.

„Eh, mudi se mu v Žumberk.“

„Vojvoda, mirno noč vama želim! Z Živo bosta kmalu doma,“ se je Tudor končno poslovil.

Brano se je zasukal v sedlu in izpod obrvi opazoval Živo, ki se je igrala z grivo. Na zahodu je ugasnilo sonce. Prva zvezda je zdrsnila čez temni nebes.

„Jezdiva, hčerka. Da mi ostaneš zdrav, Tudor! Obišči naselje, vedno si dobrodošel,“ je rekel v slovo.

Udaril je konja po znojnem vratu. Zdirjala sta. Še enkrat se je ozrla Živa in kmalu so tudi njeni plapolajoči dolgi lasje utonili v temni poletni noči.

Brano je pognal konja in zdrvel nazaj proti žumberški graščini. Veter mu je zavijal okoli ušes. Jezen sam nase si je grizel brke, ki so mu silili v usta.

„Eh, ta fant, kakšne skrbi mi dela. Dober vojak je, a malo prida vasovalec. Prata beraška, da nimam prestarih kosti, pomerila bi se. Glavar bi me še nagradil, ho. Jezditi sem ga učil in zalezovati volka,“ je godel Brano sam pri sebi. „No, no!“

Vzdignil se je v sedlu, da je zaškripalo jermenje. Kot utrinek je švignil mimo njega ljubosumni vranec. Ko mu je Hasan v vedno gostejši temi izginjal izpred oči, je videl Brano kdaj pa kdaj le še kakšno iskro, ki se je ukresala izpod vrančevih kopit.

Ko so se iz noči pred Branom prikazovali temni obrisi žumberškega hriba, je zmanjšal hitrost. V gradu so že

brlele luči. Z Gorjancev je veter prinašal tuljenje samotnega volka, v odgovor pa je odnašal lajež grajskih psov, ki so z nasršeno dlako bevskali v blede mesečino.

OOO

Na visokem topolu ob tolmunu so se zbirali škorci. Gladina se je bleščala v popoldanskem soncu. Ob parobku so se pasle ovce in se kaj malo menile za ovčarjevo godrnjanje, ki je sedel na preklanem štoru in lupil grčavo palico. Nad tolmunom so spletale mrežo mušice in krhke jelše so se v močnem vetru, ki je potegnil preko dolenskih gričev, pozibavale in trepetale. V senci stare vrbe žalujke, ki se je pomešala med vilke jelše, je sedel dolgonogi Ante. Koščeni lisasti rjavac je popasel že vso travo okoli gospodarja. Nategoval je privezane vajeti in vohljajl okrog Antejevih škornjev. Nestrpno se je oziral mladi mlinarjev sin proti cesti, ki se je vila ob robovih travnika. Pogledoval je proti soncu in ugotavljal pozno uro.

Ko je končno zagledal prah, ki se je dvignil na cesti, se je oddahnil. Vstal je in razgrnil veje, ki so mu zastirale pogled. Jezdec sta se nekaj časa vrtela na mestu. Zaslišal se je oster brljaz. Ante mu je brž odgovoril. Jezdec sta pognala konja in zdirjala čez travnik. Ob tolmunu sta razjahala. Prvi jezdec, Antejev brat, manjši in čokat, je pomignil spremljevalcu in sedel na travo. Ko je zagledal bratov nejevoljni obraz, je brž pristavil: „Zamudil sem.“

„Meni pa se je zbosila kobila,“ je pristavil spremljevalec. „In kje je glavarjev sin, Ante? Noč nas ujame.“

„Vsak čas prijezdi,“ je odgovoril Ante in žvižgaje pognil sapo skozi nos.

„In kam odpeljemo nevesto?“ je veselo vprašal Antejev brat Peter.

(NADALJEVANJE SLEDI)

Strel ob zori

Nikoli ni pomislil, če je ta njegova pot nevarna. Vse naokoli so bile hajke; vsak grmiček po hribih so preiskali, vasi pa je sovražnik obkolil, kot bi jih obdal z železnim obročem. Če bi ostal — bi se prepustil veliki nevarnosti, da bi ga našli in ujeli živega. Zato je sklenil, da se bo za vsako ceno prebil v mesto, od koder je imel zagotovljeno zvezo...

Bila je svetla, jasna noč... Skozi krošnje dreves, prepletene med seboj in razpete kot neskončni svod nad potmi, se je vztrajno prebijala mesečina in razlivala blede svetlobe. Iljo je dobro poznal pot prek hriba in ni bil v strahu, da bi se zgubil. Samo previdno se bo moral varovati, da ne bo zašel v kakšno zasedo. Sicer ga je tudi pomirjala misel, da se bo sovražnik čez noč zbral po okoliških vaseh in da ne sme srečati patrol.

Skrivnostna, krilata volja ga je nosila naprej. Neslišno je gazil po mehki stelji odpadlega listja in z veseljem je mislil na sinočnji pogovor s starcem iz gora... Toda Iljo se ni prepuščal, da bi ga misli povsem prevzele. V mraku so se mu iskriale oči in napeto se je oziral naprej. Čvrsto je prijel za ročaj samokresa, če je tišino motil šum odpadajočega listja ali če je počila veja ali če je zašumelo kaj drugega v gozdu.

Steklo se je dokaj časa, Iljo pa se je tako prebijal skozi gozd. Ni si mogel priti na čisto s časom, kajti gozd je zastiral razgled, večernice pa ni mogel videti. Ko je minilo nekaj časa, je gmajne zmanjkalo. Prikazala se je majhna jasa, preraščena s praprotoj. Iljo se je ustavil, premislil: samo nekaj korakov in levo navzdol se spušča gozdnata globel. Z napeto pištolo, sklonjen, je naglo stekel. In v istem trenutku se je zarezal v nočno tišino prediren glas:

»Stoooj...!«

Ni bilo časa za razmišljanje. Nazaj. Od tam pa je zaropotalo... V lakotnici ga je zbadla ostra bolečina. Opočel se je, toda z močno voljo se je obdržal na nogah. Edina rešitev je bila zdaj zanj, da se zavleče do dolinice, od tam pa da bi se zgubil pod varstvom dreves. Oni ne smejo prodreti v gozd, če pa bi ga ujeli — Iljo se je oklenil pištole. Odločil se je, da jih bo lepo počakal... Samo nekaj korakov in Iljo se je z grozo zavedel, da ga zapuščajo moči... Pritajil se je, pokleknil za grm in čakal. Slišati je bilo že korake po mehki zemlji in glasne kliče preganjalcev. Čas pa se je vlekel kot večnost... In kako se je steklo, si Ilja ni mogel pojasniti niti tedaj niti pozneje. Nenadoma se je z divjim krikom zvalila nanj grozanska teža. Skušal se je osvoboditi — zaman. Zmanjkalo mu je moči.

Nekdo je dejal nad njim:

»Živ je!... A ga potolčemo, kaj? ... Dopust nam ne uide...«

»Ne, ne tako. Živega bomo odvlekli h komandirju. Dopust nam tako ne uide...« se je zaslislal drug, raskav glas. Iz njega se je zarezalo zmagoslavje.

Iljo se je onesvestil.

Ko je prišel k zavesti, je bil zvezan z močno vrvjo, ki se je globoko zarezala v njegove mišice in naslonjen k nekemu drevesu. Naokoli se je lesketalo pod jutranjim soncem nekaj šotorov, razpetih po ledini. Nedaleč proč se je sprehajal stražar z bajonetom na puški. V dolini pa je izpod jutranje meglice sililo mesto...

Počasi se mu je vračala zavest in skupaj z bolečino, ki ga je mučila po vsem onemoglem telesu, ga je v glavi zarezalo tisto, kar se je bilo zgodilo v tej noči. Nikakor se ni mogel spomniti, kako je prišlo do napada, kaj se je zgodilo z njim odtlej, ko so se bližale stopinje preganjalcev. Da bi si bil vsaj lahko opomnil roko z revolverjem; ne bil bi se jim prepustil tako na lahko živ... pa se je znašel v tako hudih kleščah, telo mu je trepetalo, in kakor se mu je dozdevalo, se je pogrezal nekam v zemljo, ki se je odpirala pod njim...

Pristopilo je nekaj vojakov. Molče je eden izmed njih zategnil vrvi in ga surovo brenil:

»Hej, ti, gošar... vstani!«

Glas, raskav in nizek, se je Ilji zadel čudno znan. Predenj je stopil vojak z zločinskim obrazom in krvavimi očmi. Mukoma se je vzravnaval.

Potem si je Iljo prizadeval iz pogovora vojakov zvedeti o odredu in tovariših. Tisti z raskavim glasom je domisljavo pripovedoval svojim tovarišem o nekih svojih zločinih po vaseh, medtem ko so se vojaki hihitali. Ta smeh je rezko bučal v njegovih ušesih in mučil vročično zavest in napete živce. Duša mu je kipela od sovraštva in besa.

Ko so ga vodili skozi mesto po blatnih ulicah, so se ljudje ustavljali, da bi ga videli. V očeh teh ljudi je bilo opaziti nezajeto bolelost. S stisnjenimi, do krvi razgrizenimi ustnicami so dolgo spremljali ta sprevod in sočustvovali z njim, ki je šel pokončen in z ognjem v očeh pred vojaki, jim je stiskalo srce. In dolgo, dokler kolona ni zavila v prvo ulico, je Iljo čutil na sebi plamteči pogled. Stiskal je zobe in bi jim rad zaklinal, da bi jih ostrčil:

»Ne bojte se!... Vzdržal bom...«

Ko so za njim zaloputnili vrata in jih zaklenili, se je Iljo razgledoval okoli sebe. Zaprt je bil v tesnem mračnem prostoru, v katerega je od zgoraj, čisto narahlo, silila svetloba skozi majhno okence, zamreženo z rešetkami. Po kamnitih zidovih se je pretakala vlaga po majhnih brazdah. Kakor v poslopju vojaškega poveljstva — nekdanji stari turški vojašnici — so bili tudi v celici sledovi nekdanjih časov: na eni strani je bil v zidu vkovan rjast obroč, h kateremu so bili nekdanj prikovani neposlušni narodni borci.

Od daleč, iz mesta je prihajal za glušen vrvež, v obližju pa, pod samim oknom, je ropotal voz po tlako-

ga še čaka, z vso svojo neprizanesljivostjo. Ob tej misli mu je dušo zajelo nekaj podobnega tistemu čustvu, ki se ga je spominjal iz prvega boja: strah pred neznanim ali nekaj podobnega? Iljo si v tem trenutku ni mogel pojasniti. Da bi čakal na kakšno milost od sovraga? Na to niti pomislil ni, niti se ni mogel nadejati kakšne milosti. In spet ga je zapela bolelost, zakaj se jim je pustil ujeti živ... Dolga leta se je pripravljil Iljo na to uro, vzgajal se je, da bi bil trden in neomajen, ko bi ga boj postavil pred grozovito preskušnjo in ko bo dal življenje. Toda zdaj, ko je ta ura prišla, zakaj čaka Iljo vznemirjen na to, kar bo? Mar mu je žal za karkoli, kar se je razblinilo v nepovrat, ko so ga stisnili med se ti štirje zidovi? Za hip je prenesel misel na dom. Zdaj se tam, čeprav je jesen, dva starca ob vsakem svitanju, ko se sklanjata nad tobačnim listjem, spomnita nanj. Kako hudo jima je bilo, ko je Iljo postal partizan. Zdaj pa, ko bosta zvedela, da se je znašel v zaporu, jima bo še bolj zakrvavelo srce...

Po hodniku so gluho odmevali koraki in pred vrati celice se je nekdo ustavil. Zarožljaj je ključ in vrata so se odprla težko — težko, s stokanjem. Prvič se prišli ponj... Iljo je zbral moči, vstal in stopil pred vojake. Na hodniku mu je močno obil obraz hladen, trohoben zrak, ki puhti iz zidov starih hiš, ki ji sonce nikoli ne obsije. Razpokano kamenje, po katerem so se vzpenjali, je odmevalo pod njim kakor pod velikansko težo. Zgoraj, pred vrati z napisom »poveljnik«, je stal gologlav vojak z izrazom dolgočasia na brezbarvnem obrazu. Ustavili so se. Vojak je potrkal na vrata, takoj nato je vstopil in zaprl vrata za seboj. Ni minila niti minuta, ko jih je ta vojak spustil noter, sam pa je ostal pred vrati. Zdelo se je, ko da ga nič ni premaknilo, ko je bil pri komandantu, tako je imel brezizrazen in top obraz.

In Iljo se je znašel iz oči v oči s poveljnikom bolgarske okupacijske vojske v tem mestecu. Majorjev obraz je bil suh in voščen kot zamrznjena maska: obraz je imel bled in razžrt, ličnice štrleče naprej, pod očmi pa sta mu viseli dve vrečici — sledovi pijančevanja in burnega življenja. V očeh se mu je iskrla zloba in ne prikrito nezadovoljstvo z življenjem in ljudmi. Ko je vstopil Iljo v spremstvu vojakov, ki so ostali za njim s puškami ob nogi, je vstal in ga premeril s pogledom: pred njim je končno le stal živ partizan — izčrpan in neobrit je bil Iljo videti starejši in samo iz pogleda mu je silila otroška mehkoča in neomajnost prekaljenega borca. Celo se mu je nagrbnilo v dve gubi med črnimi obrvmi, glavo pa je ponosno dvignil. Major se je približal njegovemu obrazu in zasikal:

»A ti si... Zdaj se bomo pa malo pomenili s teboj... komandir...« in se mu približal. Iljo se je zdrznil. Dušo mu je zajelo sovraštvo in pogumno se mu je uprl kot ščit. Major je stopil po prostoru z rokami navzkriž na hrbtu. Počasi se je stekal čas. Velikanska muha se je s silnim brenčanjem zaletavala v umazana okna... Major se je nenadoma ustavil za njim in mu dejal z mirnim glasom:

»Mislim, da ti je jasno, v kakšni situaciji si. Od tebe je zdaj odvisno, če si boš olajšal usodo... Sicer pa utegne biti hudo... Povedal boš lepo, po vrsti... Kako ti je ime? ... Od kod si? ...«

Iljo je molčal.

»Povem ti, da je z vso tvojo sodrigo opravljeno...« je povzdignil nenadoma major svoj glas. »In huje bo zate, če misliš, da boš kaj skril.«

Iljo se je zdrznil, toda nič ni odgovoril. Kaj je res odred razbit? In čeprav bi rad ne verjel temu, pa vendar se je zavest oklenila misli na odred in tovariše. Ne, major ne sme niti besede iztrgati iz njega. In s takšno usodo noče, da bi mu bilo laže. Samo za vedno mu bo ostalo na vesti izdajstvo svojih tovarišev. Izdajalec? Ne nikoli.

»Boš črnil, kaj? ...« je zasikal major že razjezen.

Iljo je mirno odgovoril:

»Nisem od tod... Iz Gostivarja sem... Moje ime je Nikola Apostolov.«

Iljo je takoj spoznal, da mu major ne verjame. In dolgo uro so ga potem mučili z vprašanji in mu izžemali dušo z vedno istimi vprašanji, toda Iljo ni več spregovoril. Major je zelenel od besa zaradi neposlušnosti ujetega partizana, jezo sta mu razvneli upornost in trdoglavo nepri-znanje. Očitno se še ni privadil na trdne ljudi. Jezno je strmel in se znesel nad Iljo s stisnjenimi ustnicami in z zlobo preoblikovanim obrazom:

»Povej, ali... pa bom posegel po drugih sredstvih, da boš spregovoril...« je kričal, čelo pa je imel obrito z velikimi kapljami potu.

Ob dnevu mrtvih

Odšla bom v tih samotni kraj
kraj gozda,
kjer sam
in nepoznan
kurir leži.

Prav tam mu groza
nekoč prebodla je oči —
Zdaj spi,
že dolgo spi...
Samo spomin še tli
v temnozeleni travi...

In tam,
prav tam kraj gozda,
naj živa lučica gorli

Darinka Petkovšek

Nekajkrat je Ilja prijel, da bi pljunil v obraz vso resnico, da bi mu povedal take besede, ki bi ga zadele v njegovo mračno zavest, toda vselej je odkimal z glavo in vedno enako mirno odgovoril:

»Ne, ničesar nimam povedati...«

Od težkega udarca, ki ga je vžgal po enem licu, da mu je zašumelo v ušesih, se je Iljo opotekel, toda vzdržal je. Od zadaj zvezane roke so se mu nemočno krčile v pesti. Brez moči je zaškrtal z zobmi in kri mu je udarila v glavo. Vendar ga je hudo bolelo, da se ni mogel braniti.

Nekdo je potrkal na vrata. Vstopil je vojak s coklami ter nekaj nerazumljivega zamrmral:

»Na mestu voljno... Kaj je?« se je obrnil mrki major.

»Gospod major, poslal me je naš komandir, da vam sporočim...«

»Daj no, povej že hitro...« je nestrpno zamahnil z roko major.

»Razen tegale nismo nikogar več našli. Verjemite mi, gospod major, osebno sem videl, kako so padali, ko jih je pokosil naš mitraljez. Celo krvavi sledovi so ostali, toda ko da bi se vdrl v zemljo...«

»Kaj...?«

Vse to se je zgodilo v enem samem trenutku. Sam major je v istem hipu spoznal, kako usodno napako je zagrešil, toda ni imel časa, da bi preprečil. Kot ponorel je s spremenjenim obrazom planil nad vojaka, toda ta je bil že na dvorišču...

Ko se je jezno in zadihano obrnil, je Iljo stal pokončno in pomirjeno. Majorju se je zazdelo, ko da se mu vsi, partizan in vojak posmehujejo zaradi njegove nerodnosti. To, kar je Ilja v tem trenutku slišal, ga je preželo z novimi močmi. Zdaj se ni več bal zase, da bi klonil. Majorjev obraz je bil prsten, niti kapljice krvi ni bilo v njem. Zgrbljen in naježen je stal nedaleč proč, ko da bi se pripravljaj, da bo planil nad Iljo. In nenadoma je zakričal nad vojaki:

»Kaj zijate? Odvedite ga! Tja, izruvajte mu pogansko, goščarsko dušo...«

Pred vrati je isti vojak, ki ga je pričakal, vseskozi stal mirno, niti z glavo ni trenil, ko je šel mimo njega, niti ob kričanju, ki je odmevalo iz poveljnikove pisarne.

Iljo je zbral vse moči, ko je stal pred vrati enega izmed prostorov v stari vojašnici. Peljali so ga na prvo mučenje...

Kadarkoli so se na hodniku zaslišale stopinje, se je Iljo dramil iz morečih blodenj, v katere se je pogreznil. V svoji podzavesti se je premagoval. Pred oči mu je stopala groza iz tistega strašnega prostora, zaradi česar se mu še zdaj ježi koža in povzroča, da se trese kot veja v vetru. Jermen je rezal po njegovi goli koži in žgali so ga z razbeljenim železom. Komaj je zbral moči v sebi, da se je zadržal; stiskal je ustnice in namesto da bi se od njega razlegal glas zaradi groznih bolečin, je prihajalo iz njega komaj slišno stokanje. Nekajkrat se je že odločil, da bo spregovoril, samo da bi prenehali s to grozo, toda o pravem času mu je še uspelo, da se je zadržal. V celici pozneje se je grizel zaradi svoje slabosti in ko so ga odpeljali na novo zasliševanje, na novo mučenje, je bil odločen, da bo tudi to pot zdržal do konca. Misli si je, da bi si raje razbil glavo ob kamnu, samo da ne bi popustil... Toda za to ni imel moči. In potem ga je prevzela jeza nad seboj, zaradi svoje nemoči — rad bi se zagrizel v golo kamenje, samo da bi bilo konec vsega tega, kar mu je trgalo zavest.

Dva dneva in dve noči je trajalo zasliševanje.

V tretji noči pred svitanjem so Iljo po nekajurnem neprekinjenem mučenju odvlekli v celico nezvestnega. Nobenih znamenj življenja ni več kazal — njegovo telo je bilo mlahavo in kot brez življenja je opletalo v rokah mučiteljev. V zavesti se mu je pobilskal udarec od zadnjega mučenja, toda kdaj je to bilo, in koliko časa je minilo odtlej, se Iljo ni zavedel. Dozdevalo se mu je, da je vse to, kar se dogaja z njim, kot neki daljni, neprijeten sen. Kaj ni nikogar od nikoder? Zganil se je: povsod ga je zabolelo, telo mu je gorelo...

Legla je nova noč, nove muke zanj. Čudno: to pot, ko so prišli ponj, je bil Iljo miren in ravnodušen. Ni se vznemiril kot vselej. Poskušal je vstati. Od pretepanja po podplatih ni imel na spodnjem delu noge več cele kože, stopala so bila ena sama rana in ko je stopil, ga je strašno zabolelo. Vojaki so ga prišli. Iljo je šel pred njimi zgubljen in apatičen. Samogibno je šel v stari smeri, toda eden izmed vojakov ga je surovo obrnil proti izhodu.

Na dvorišču ga je sprejel mrak. Nad mestom je ležala oblačna jesenska noč. Spodaj, na dvorišču vojašnice, je čakal tovornjak s prižganim motorjem. Sprejaj ob tovornjakovi šipi je cigareta osvetljevala mračen majorjev obraz. Deset rok je zgrabilo Iljo in ga porinilo v kot.

Daleč iz mesta, po polurni vožnji, se je kamion ustavil. Noč je še vedno ležala temna. Vojaki so takoj začeli kopati, medtem ko je major nervozno hodil sem in tja in kadil cigareto za cigareto; imel je privihan ovrtnik na plašču. Iljo je ležal nepremično na vlažni zemlji, ne da bi čutil gnus ali bolečino. V zavesti so mu samo še odmevali udarci lopate v mehko zemljo. Čez nekaj časa je zaslišal neki glas, tako od daleč, ko da bi prihajal izpod zemlje:

»Gospod major, za pol lopate...«

In komaj so Iljo zvezli pred izkopano jamo, se je instinktivno zdrznil. Podzavestno je dojel, kaj se dogaja z njim. In v tistem trenutku, ko se je zablistalo, se je njegov pogled srečal z mračnim in preplašenim majorjevim pogledom. Komaj opazno se je stresel in z divjim, rujim glasom zapovedal: »Ogenj...!«

Salva je gluho odmevala v noč. Iljevo telo se je opoteklo in se zrušilo v jamo.

Strela je razparala nočno nebesno prostranstvo. Kot neka nevidna moč je raztrgala oblake, ki so ves dan viseli nad mestom — vlil se je strašen dež.

Jovan Boškovski

DOMISLICE

● V spoznavanju srečujš bolečino, v bolečini spoznanje.

○

● Človeška notranjost je neizčrpen rudnik. Čim več črpaš iz nje, tem večje zaklade odkriš v njej.

○

● Volk ne bo spremenil svoje narave, dokler bodo ovce na svetu.

○

● Sovražstvo je mati nerazsodnosti, a ne temelj morale.

○

● Nesreča je, da človek zaradi duševne lenobe nerad razmišlja, a sreča je, da ljudi najbolj ušijo misli prav največje nesreče, ki jih tepejo zaradi duševne lenobe.

○

● Zgodovina dela ljudi, toda nekdo je dejal, da zgodovina delajo zgodovinarji.

○

● Če si slep za svoje slabosti, si slep tudi za vrline drugega.

○

● Priznaj pred vsemi, da se motiš, in vsi ti bodo verjeli, povej vsem, da se motijo — vsi bodo užaljeni.

○

vani cesti. Na dvorišču je potekalo življenje na videz mirno, ko da bi se nič, prav nič ne zgodilo.

Vseskozi odtlej, ko je ostal Iljo sam, ga je zajela in začela gristi misel. Rad bi v miru premislil situacijo, v kakšni se je znašel, toda vsebolj mu je stopalo pred oči vse tisto, kar

Dnevno 7,5 milijona potnikov v vozilih moskovskega mestnega prometa

Na Zahodu še danes prevladuje mnenje, da so mesta v vzhodnoevropskih deželah „mrtna“, da nimajo dovolj prometa in prometnih sredstev. Kako zgrešeno je tako mnenje, lahko vidimo na primeru Moskve, kjer se po širokih prometnih žilah (glavne mestne arterije so široke do 100 in še več metrov!) odvija neverjetno živahen promet. V primerjavi z zahodnimi vlemestji je razlika samo v tem, da po številu pred zasebnimi vozili daleč prednjačijo vozila mestnega prometa. Okrog 60 odstotkov vseh vozil odpade namreč na avtobuse, trolejbusne in tramvaje, 25 odstotkov je taksijev in le 15 odstotkov predstavljajo zasebna vozila.

Trolejbusov kroži po Moskvi 1300, in to na okoli 500 kilometrov dolgih progah; dnevno prevozi 2,2 milijona potnikov.

Avtobusnih linij ima Moskva 150, na katerih 2400 avtobusov dnevno prevaža okoli 3 milijone potnikov na skupnih progah 2000 km.

Tramvajska vozila so že v veliki meri iz ločena iz mestnega prometa, vendar pa merijo tramvajske linije še vedno okoli 500 km, na katerih se dnevno vozi 2,3 milijona potnikov.

Iz teh suhih statističnih podatkov je razvidno, da je mreža mestnega prometa zelo gosta. Naravnost presenetljivo pa je število potnikov, ki se dnevno vozijo s temi vozili — 7,5 milijona ljudi. Poleg tega se veliko Moskovčanov vozi tudi s taksiji, ki so izredno poceni.

Take številke so razumljive seveda samo potem, če si predstavimo velikost Moskve: cesta za tranzitni promet skozi Moskvo je dolga nad 70 km!

RADIO program

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00
Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.03 Za gospodinjo — 11.10 Ljudske viže — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.00 Opoldanski zvonovi — 12.40 Deželna poročila — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 14.55 Posebej za vas — 16.00 Glasba zale — 16.55 Kulturna poročila — 17.00 Popoldanski koncert — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa — 20.10 Deželna poročila.

Sobota, 30. 10.: 8.05 Domači vrt — 8.45 Domača književnost — 14.15 Pozdrav nate — 15.30 Aelia, žena Narika, roman — 15.50 Celovski madrigalisti — 16.30 Korški knjižni kotiček — 17.45 Kulturni razgledi — 18.15 Osemnajsti avstrijski knjižni teden — 19.10 Odmev časa — 20.15 Kraljeva igra — 20.45 Mednarodno glasbeno tekmovanje na Dunaju 1965 — 22.25 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 31. 10.: 8.05 Kmetijska oddaja — 9.05 Orkester deželnega gledališča v Linzu — 12.45 Ogledalo mestnega gledališča — 13.45 Iz domačih krajev — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Krížem po svetu, krížem skozi čas — 17.05 Hočem pomagati — 19.00 Nedeljski šport — 20.10 Morski pes naj živi, slušna igra — 21.15 Pazi na letnik — 22.10 Lapa melodija.

Ponedeljek, 1. 11.: 8.05 Glasba za orgle — 8.15 Grem čez reko, pripovedka — 11.45 Rekvjem za pihala — 12.45 Rekvjem za deklica — 13.45 Iz domačih krajev — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Krinke smrti — 18.05 Jesenske pesmi in balade — 19.00 Športna poročila — 19.30 Svetnica, radijska študija — 20.15 Odhajam, starejše viže — 20.30 Iz koroškega glasbenega življenja — 21.45 Koroška domovinska kronika.

Torek, 2. 11.: 8.00 Glasba za orgle — 8.15 Most čez Drino, roman Iva Andriča — 14.55 Koncert celovškega komornega orkestra — 15.45 Četrta ura kulturnega urada — 18.00 Mrliško narek — 18.45 Aktualna literarna oddaja — 19.00 Kaj se zgodi ob koncu časa — 20.15 Postoj, popolnik — 21.30 Glasba za Dan mrtvih.

Sreda, 3. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Knjige za božično mizo — 15.45 Razvoj jedrskih elektrarn — 18.00 Aktualna reportaža — 18.30 Znanstvena govorilna ura — 19.00 XY ve vse — 20.15 Stvaritev, oratorij — 22.25 Veliki dunajski radijski orkester.

Četrtek, 4. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Ura pesmi — 18.15 Kmetijska oddaja — 18.20 Četrta ura delavske zbornice — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 XY ve vse — 20.15 Koroška lovsko ura — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 5. 11.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Četrta ura referata za ljudsko prosveto — 18.00 Koroške pihalne godbe — 18.35 Kaj pravi industrija — 20.15 Selina — Danava — 20.45 Evergreen, tokrat z Dunaja — 21.00 Glasbene šarade — 22.15 Zaključek mednarodnega glasbenega tekmovanja na Dunaju 1965.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 10.55, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Dnevne oddaje (razen nedelje): 5.30 Dobro jutro — 6.15 Z glasbo v dan — 6.40 Jutranja opazovanja — 6.50 Pestro mešano — 7.20 Jutranja gimnastika — 11.00 Veseli ob enajstih — 11.45 Za avtomobiliste — 14.50 Objave iz Avstrije — 16.30 Koncertna ura — 17.10 Kulturne vesti — 17.15 Reportažerji med poljo — 18.00 Glasbena oddaja s plošč — 19.20 Kaj slišimo danes večer — 21.55 Športni komentar — 22.10 Pregled po svetu.

Sobota, 30. 10.: 8.20 Glasba na tekočem traku — 9.30 Radijsko čisto hlo — 13.20 Odmev iz Avstrije — 14.00 Pariška abeceda — 14.40 Tehnični razgledi — 16.00 Šport in glasba — 17.35 Za delovno ženo — 19.10 Oddaja vicekanclerja — 19.30 Velika šansa — 20.15 Avstrijska hiparada — 21.45 Svetovni šport.

Nedelja, 31. 10.: 8.15 Kaj je novega — 10.00 Tedensko ogledalo domačega tiska — 11.00 Beethovnov koncert — 13.20 Za avtomobiliste — 14.25 Most čez Drino, roman Iva Andriča — 14.50 Nogometna tekma Avstrija — Vzhodna Nemčija — 16.00 Ljudstvo in domovina — 18.00 Mednarodna radijska univerza — 18.25 Osemnajsti avstrijski knjižni teden — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.00 Melodije za nedeljski večer — 21.15 Problemi letalstva.

Ponedeljek, 1. 11.: 8.05 Pizzicato in Legato — 9.00 Operni koncert — 11.00 Orkestralni koncert — 13.10 Za avtomobiliste — 14.30 Sodisce morja, pripovedka — 15.00

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni uredniki: Rado Janežič, odgovorni urednik: Blaž Singer; uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gosometergasse 10, telefon 56-24. — Tiska Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Depisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Petek, 5. 11.: 8.05 Operne melodije — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Domače viže — domači ansambli — 10.15 Po amerikansko — 10.35 Novosti na knjižni polici — 12.05 Iz oper Ferenc Erka — 12.40 Anica Čepe poje slovenske narodne — 14.35 Zbor Roger Wagner iz Amerike — 15.45 V svetu znanosti — 18.20 Plesni orkester RTV Ljubljana — 18.45 Kulturno ogledalo — 20.00 Iz arhiva opernih melodij — 20.20 Tedenski zunanjepolični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

RADIO TRST SLOVENSKE ODDAJE

Sobota, 30. 10.: 12.15 Mozaik prvenstev in rekordov — 15.00 Glasbena oddaja za mladino — 16.00 Volan — 17.30 Lepo pisanje, vzori in zgledi naše mladine — 18.30 Panorama jazza — 19.15 Družinski obzornik — 20.35 Teden v Italiji — 21.30 Vabilo na ples.

Nedelja, 31. 10.: 8.30 Kmetijska oddaja — 11.15 Oddaja za najmlajše — 13.00 Odmevi tedna v naši deželi — 15.30 Strici, zgodba — 20.30 Iz slovenske folklorne — 21.00 Veliki orkestri lahke glasbe.

Ponedeljek, 1. 11.: 8.30 Praznična matineja — 10.20 Zborovske skladbe — 11.40 Otroške pesmi — 12.00 Znamenja na razpoljo, igra — 15.30 Orkester Miramar — 16.00 Soldatski mizerere in Kmečki rekvjem — 18.00 Simfonietta za godalni orkester — 19.15 Paglavja iz zgodovine slovenske književnosti — 21.00 Didon, lirijška tragedija.

Torek, 2. 11.: 11.45 Oktet za pihala — 12.00 O vohatah — 13.30 Polifonske skladbe — 17.20 Glasbena daritev — 18.30 Simfonična dela Johanna Brahmsa — 19.35 Ribičeva hči, legenda — 21.00 Moja ura bo prišla morabititi že nocoj.

TELEVIZIJA

AVSTRIJA

Sobota, 30. 10.: 17.03 Vsi pomagajo Petru — 17.20 Od Hamburga do Bombaya — 17.50 Dediščina z zaprekami — 18.35 Max Reinhardt, čarodej gledališča — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kaj vidimo novega — 21.35 Tajni agent Suzuki.

Nedelja, 31. 10.: 17.03 Svet mladine — 17.35 Film zate — 18.05 Mladina in Izrael — 18.40 Reportaža iz Frsach na Koroškem — 19.40 Aktualni šport — 20.20 Dunaj portret glasbenega mesta — 21.50 Paris, mesto žena — 22.45 Sedem dni svetovnih dogajanj.

Ponedeljek, 1. 11.: 17.03 Hita na dnu morja — 17.45 Knjižni kotiček — 19.00 Ob oknu — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Marija Magdalena, tragedija.

Torek, 2. 11.: 18.35 Luč iz pradavnine, film — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Iz mrtvašnice, opera.

Sreda, 3. 11.: 11.03 Marija Magdalena, tragedija — 17.03 Pavlihova pustoloviščina — 17.45 Lassie — 18.30 Tečaj francoščine — 19.00 Razmišljanje se obresluje — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zabavna oddaja — 21.45 Kakor pravijo drugi — 22.15 Podoba iz Avstrije.

Četrtek, 4. 11.: 11.03 Podoba iz Etiopije — 12.00 Kaj lahko postanem — 18.30 Tečaj angleščine — 19.00 Športni kalajdoskop — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Lune in Sonca — 21.35 Pristaniška policija.

Petek, 5. 11.: 11.03 Kakor so videli drugi — 18.30 Sah za vse — 19.00 Trg ob koncu tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dobro jutro, miss Fink, igra.

P E Č I STEDILNIKE

v največji izbiri dobavi

Podjunska trgovska družba
bratje Rutar & Co.

Dobrla vas - Eberndorf
tel. 0-42-36 281

Sreda, 3. 11.: 8.30 Zborovske skladbe tržaških avtorjev — 11.00 Tretja simfonija Maria Bugamellija — 12.15 Pomenek s poslušalkami — 14.45 Instrumentalni ansambel in zbor društva Akademik iz Ljubljane — 16.00 Jutranja molitev, igra — 19.00 Mesto sv. Justa v delih naših pripovednikov — 21.00 Simfonični koncert.

Četrtek, 4. 11.: 11.15 Pesmi raznih kvartetov — 15.00 Zbor Giuseppe Tartini iz Trsta — 16.00 Rekvjem za soliste, zbor in orkester — 19.00 Pisani balončki — 21.00 Patent in Lončani vrč, enodejanki — 22.40 Slovenski solisti.

Petek, 5. 11.: 12.15 Pomenek s poslušalkami — 18.00 Ne vse, toda o vsem — 18.30 Nove plošče resne glasbe — 19.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine — 19.15 Zlata žlica — 20.35 Gospodarstvo in delo — 21.00 Koncert operne glasbe.

JUGOSLAVIJA

Sobota, 30. 10.: 17.40 Kje je, kaj je — 17.55 Lutkovna oddaja — 18.10 Vsaka sobota — 18.25 Obzornik — 18.45 Serijska igra za mladino — 19.40 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.40 S kamera po svetu — 21.40 Druga plat medalje — 22.00 Kriza, film.

Nedelja, 31. 10.: 9.15 Pošta — 9.30 Narodna glasba — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.45 Združenje radovednežev — 11.30 Cirkuski deček — 12.00 Telešport — 19.00 Dober dan, mladost — 19.55 Lahko noč, otroci — 20.00 Dnevnik — 20.45 Dovolj je, da molčiš, kriminalka — 21.45 Grindl, film.

Ponedeljek, 1. 11.: 18.10 Risanke — 18.25 Obzornik — 18.45 Parnas, kulturni film — 19.00 Koncert za čembalo in godalni ansambel — 19.15 Tedenski športni pregled — 20.00 Dnevnik — 20.40 Ekvinokcij, opera.

Sreda, 3. 11.: 16.50 Govorimo rusko — 17.10 Učimo se angleščine — 17.40 Tiktak, mlada čarovnica — 17.55 Pionirski študij — 8.25 Obzornik — 18.45 Opera skozi stoletja — 19.40 Prospekt — 20.00 Dnevnik — 20.30 Dan varčevanja — 21.30 Kulturna panorama.

Četrtek, 4. 11.: 11.00 Angleščina — 16.10 Polujte z nama v dolino Sor — 17.40 Tisočkrat zakaj? — 18.25 Obzornik — 18.45 Po Jugoslaviji — 19.10 Ansambel Jožeta Privška — 19.40 Brez parole — 20.00 Dnevnik — 20.40 Naslovljenec neznan, igra — 21.10 Rezerviran čas.

Petek, 5. 11.: 16.40 Govorimo rusko — 17.00 Učimo se angleščine — 18.00 Mandov spored — 18.25 Obzornik — 18.45 Človek in proizvodnja — 19.15 S kamera po svetu — 19.45 Akcija — 20.00 Dnevnik — 20.40 Celovečerni film.

Ta teden vam priporočamo:

DELA IZ SLOVANSKE KNJIŽEVNOSTI

- Ivo Andrič: **TRAVNIŠKA KRONIKA**, zgodovinski prikaz Bosne v 19. stoletju, 416 str., br. 30 šil.
- Jordan Leov: **POBRATIMA**, roman o ljudeh in dogodkih iz predvojne Makedonije, 436 str., pl. 67 šil.
- Vladimir D. Dudincev: **ČLOVEK NE ŽIVI SAMO OD KRUHA**, roman sodobnega sovjetskega pisatelja, 464 str., pl. 36 šil.
- POLJSKE NOVELE**, zbirka krajših povesti starejših poljskih pisateljev, 264 str., ilustr., ppl. 16 šil.
- Alois Jirasek: **PROTI VSEM**, zgodovinski roman češkega pisatelja iz dobe husitskih vojn, 600 str., pl. 64 šil.
- Georgi Karaslavov: **KRISTAVEC**, roman iz življenja bolgarskega kmeta, 232 str., pl. 23 šil.
- Vladimir Korolenko: **GOZD ŠUMI** in druge zgodbe ruskega pisatelja, 464 str., pl. 31 šil.
- Ivo Čipiko: **PAJKI**, pretesljiva zgodba dalmatinske vasi iz časov avstrijske vladavine, 128 str., ppl. 7 šil.
- Aleksej Tolstoj: **TRNOVA POT**, roman iz življenja ruske inteligence, tri knjige skupaj 1256 str., pl. 124 šil.
- Aleksander Vučo: **MRTVE JAVKE**, roman srbskega pisatelja iz časov fašistične okupacije, 276 str., pl. 47 šil.
- HRVATSKI POVOJNI NOVELISTI**, izbor kratke proze sodobnih hrvatskih pisateljev, 256 str., ppl. 12 šil.
- Mihail J. Lermontov: **IZBRANO DELO**, pesnitve in proza velikega ruskega pesnika in pripovednika, 472 str., slik. priloge, pl. 70 šil.
- Bojan Bolgar: **DVOJČKA**, roman o bolgarski družini, 456 str., pl. 90 šil.
- Branimir Čosič: **POKOŠENO POLJE**, roman iz beogradske družbe med obema vojnama, 544 str., ppl. 68 šil.
- Fedor M. Dostojevski: **ZLOČIN IN KAZEN**, najbolj znan roman velikega pisatelja, 616 str., pl. 105 šil.
- Jarmila Glazarova: **ADVENT**, kmečki roman češke pisateljice, 288 str., ilustr., ppl. 38 šil.
- Leonid N. Andrejev: **POVEST O SEDMIH OBEŠENIH**, zbirka povesti ruskega pisatelja, 280 str., pl. 60 šil.
- Avgust Cesarec: **NOVELE**, zbirka kratkih spisov hrvatskega pisatelja, 242 str., ppl. 9 šil.
- Leonid Leonov: **RUSKI GOZD**, veliki roman o ruskem človeku in ruski zemlji, 792 str., ppl. 64 šil.
- Slavomir Mrožek: **POMLAD NA POLJSKEM**, humoristične in satirične zgodbe iz sodobne Poljske, 112 str., ilustr., ppl. 18 šil.
- Duškanka Popović: **NOČNE PTICE**, roman hrvatske pisateljice o potujočih muzikantih, 372 str., ppl. 78 šil.
- Nikolaj V. Gogolj: **MRTVE DUŠE**, roman iz stare Rusije, 316 str., br. 25 šil.
- W. St. Reymont: **KMETJE**, svetovno znani roman poljskega pisatelja, dve knjigi skupaj 1048 str., ppl. 115 šil.
- Ivan S. Turgenjev: **OČETJE IN SINOVI**, roman iz življenja ruskega plemstva, 248 str., slik. priloge, br. 18 šil.

Knjige lahko naročite po pošti. Plačilo možno tudi v obrokih!

Knjigarna „Naša knjiga“, Wulfengasse